

16°
INDO-CHINOIS
226
(1)

nhất

HO-BIÊU-CHANH

DEPT LEGAL
INDOCHINE
N° 2343

CƯỜI GƯƠNG

NHA XUAT BAN
DUC-LUU-PHUONG
158, Rue d'Espagne - SAIGON

3

Giá : 0\$25

Red circular stamp with Chinese characters and the word 'DIRECTION' in the center. The outer ring contains the text 'RUE D'ESPAGNE NO 158 SAIGON'.

DEPOT LEGAL
INDOCHINE
No 2343

CU'ÒI GU'Ọ'NG

QUYỀN NIỨT

16° Indoch.
226

Đoạn thư nhứt

THAM PHÚ PHỤ BẦN

THÁNG hai, ngoài đồng lúa đám gặt dứt đã lâu rồi, mà lúa hột chủ-diền cũng đã chở hết về vựa.

Người đi đường Bắc-Liêu xuống Gia-Rai, ra khỏi châu-thành chừng 10 cây số, ngó qua phía tay trái thì thấy một cánh đồng rộng minh mông không cây, không xóm, trải một màu vàng khè, cách xa-xa mới có pha một vạt xanh-xanh với ít con trâu đứng sừng-sừng cúi đầu ăn cỏ ; còn ngó qua phía tay mặt thì thấy một xóm nằm dài trên một ngàn thước, kêu là xóm Láng-Dài, nhà chen ở khít đéo, mà xóm ít cây nên nóc nhà lền-nghền, ở xa coi như đám nùm rơm mới mọc.

Ở đầu xóm Láng-Dài, phía mặt trời mọc, có một cái nhà lá nhỏ 2 căn một xép, trước có một cái sân trồng ba cây đu-đu với ít cây ổi, trong nhà, mà chính giữa, có một bàn-thờ,

hai bên lót hai bộ ván dầu với vài cái ghế, còn phía trong buồng thì có hai cái giường, lại có một đồng lúa ước chừng vài chục gia. Nhà tuy nghèo, song ngoài sân quét sạch-sẻ, trong nhà dọn vắn-vang, đến căn xép, là chỗ để bếp nấu ăn, mà cũng chẳng hề có một cọng rác.

Cái nhà này là nhà của thím Lý-thị-Phòng, hồi trước là vợ của một thầy giáo dạy chữ nho, tên là Đặng-phi-Điều, mà bây giờ là tá-điền của ông cụ Hương-cả Tô-hồng-Hoàng.

Ông Đặng-phi-Điều gốc ở Quảng-Nam, cách chừng 25 năm trước, ông vào ngụ tại xóm Láng-Dài mà làm Thầy-Thuốc và dạy riêng người trong xóm học chữ nho. Ở được ít năm, ông coi thể làm ăn lâu dài được, ông mới nói mà cưới Lý-thị-Phòng, là con gái một nhà nghèo trong làng, rồi vợ chồng ăn ở nhau với chồng lo dạy học, hốt thuốc, vợ lo cấy gặt, làm ruộng lần lần sanh đặng một đứa con gái và hai đứa con trai. Khi đứa con út mới nên ba tuổi, thì ông Đặng-phi-Điều từ trần, bỏ lại một vợ góa với 3 con dại. Nhờ ông Đặng-phi-Điều bình sanh ăn ở nhỏ-nhoi, lại nhờ thím Lý-thị-Phòng tánh tình chơn-chất, bởi vậy trong xóm ai thấy mấy đứa nhỏ côi-cúc cũng đều thương. Thím Lý-thị-Phòng người ta thường kêu là thím giáo Điều, một mình lo làm ruộng nuôi con, ruộng thì mướn của ông cụ Hương-cả Tô-hồng-Hoàng mà làm, mỗi năm đồng lúa ruộng rồi thì có dư được chừng năm ba chục gia.

Năm 1928, là lúc bắt đầu thuật truyện này, thì thím giáo Điều đã được 39 tuổi, còn đứa con gái lớn của thím, tên là Đặng-thị-Hảo, được 18 tuổi, đứa con trai giữa, tên Hòa, được 12 tuổi, và đứa con trai út, tên Hiếu, được 7 tuổi.

Một buổi chiều, thím giáo nghe nói vợ Hương-Hào Cao ở đầu xóm trên đầu, nên thím đi thăm. Thằng Hòa dắt thằng Hiếu ra trước sân, lựa chỗ bóng mát rồi lấy chà tre với lá ổi tập cất nhà mà chơi.

Đặng-thị-Hảo ở nhà một mình, cô buồn nên nằm trên võng đưa cọt-kẹt, mặt buồn hiu. Tuy cô là con nhà nghèo, thường ngày phải nấu cơm, xách nước, bừa cùi, quét nhà, đến mùa làm ruộng lại còn phải phụ với mẹ mà cấy gặt, song cô đã sẵn có dung nhan tuấn-tú, nước da trắng đỏ, cặp mắt sáng ngời, gò má như miếng bầu, chơn mày như bán nguyệt, bàn tay dịu-nhiều mà ngón lại thong như mũi viết, mái tóc đen thui mà hơi lại quăn như đợn sóng, tướng đi yếu điệu, tiếng nói trong ngần, bởi vậy dầu cô lam-lự mà sắc cô không phai, hết thấy đờn-bà trong làng ai cũng trầm-trồ khen cô là gái đẹp. Cô đã có sắc, mà lúc còn nhỏ nhờ có cha kèm dạy, nên cô lại biết chữ nho, biết làm thi nôm, sự học-thức ấy làm cho cao phẩm giá của cô, bởi vậy những con nhà nghèo, hoặc con hương-chức nhỏ trong làng không có một mặt nào dám găm-ghé.

Bữa nay cô nằm một mình cô buồn, mà có sự buồn ấy nên gương mặt cô thêm nét nghiêm-nghị, coi càng đẹp hơn nữa. Cô nằm trên võng, gác tay qua trán, cặp mắt lim-dim, một hồi lâu rồi cô ngồi dậy xuống bếp nhúm lửa nấu cơm chiều. Cô bắt nồi cơm lên bếp rồi cô lại đứng dựa cửa mà ngó ra sân. Hai đứa em của cô đương ngồi chơi trước mặt cô đó, mà cô không ngó, cô cứ ngó ra cái đường nhỏ đi ngang ngoài hàng rào cô ngó trân trân, một lát cô lại cúi đầu lấy tay sờ bụng, rồi hai giọt nước mắt rớt xuống ướt áo cô. Cô lấy vạt áo chùi nước mắt rồi trở vô bếp ngồi chụm lửa.

Cơm vira chín thì thím giáo Điều đi xóm cũng đã về tới. Cô Hảo lấy mâm lau chén mà dọn cơm rồi kêu hai em vô ăn. Ngồi ăn cơm, thím giáo Điều mới nói với cô Hảo rằng :

— Thím Hương-hào đau nhiều quá, sợ thím chịu không nổi,

— Má lên thăm, thím biết má hay không ?

— Còn biết. Mà thím nói một hai tiếng, chớ thím mệt nên nói nhiều không được.

— Chú Hương-Hào rước thầy nào hốt thuốc cho thím uống đó ?

— Ông thầy nào ở dưới Cái-Huru không biết. Trong xóm họ lại thăm cũng bộn. Có bà Chủ cũng lên thăm đó nữa, bà mới về một lượt với tao đây.

Thím giáo Điều nín một hồi rồi nói tiếp rằng : « À, hồi nãy về dọc đường tao có gặp hai vợ chồng ông Cả cự dắc cậu Tú-Tài đi coi vợ về, ăn mặc lòa-let dữ ».

Cô Hảo nghe mẹ nói mấy lời, thì cô để cái chén xuống mâm, mắt nhìn mẹ trân-trân rồi hỏi rằng :

— Má nói ông Cả nào ?

— Ông Cả cự là ông Cả Hoàng, Chủ-diền của mình, chớ ông Cả nào, con khéo hỏi dữ.

— Bộ khi người ta đi đâu đó chớ ! Sao má biết ông Cả bà Cả dắc cậu Tú-Tài đi coi vợ ?

— Bà Chủ bà nói tao mới biết chớ. Bà ở bên hè, tối ngày bà qua lại nhà bà Cả hoài, bà nói không chắc hay sao ?

— Coi vợ ở đâu ?

— Nghe nói ông Cả bà Cả muốn làm sui với Bá-hộ Chỉnh.

— Bá-hộ Chỉnh ở đâu ?

-- Ở bên Cái-Giầy, nghe nói ông đó giàu lớn lắm mà.

Cô Hảo nghe nói bao nhiêu đó thì cô và riết ăn cho hết chén cơm, rồi bỏ đi uống nước. Thím giáo Điều thấy con bữa nay ăn cơm ít, mà sắc mặt lại có nét buồn, thì thím lấy làm lạ, nên liếc mắt ngó theo con. Thím dòm thấy cô Hảo đứng uống nước, mà lại cặp mắt ướt rướt, thì thím phát nghi, song thím cứ ngồi ăn cơm với hai đứa con nhỏ, không hỏi han chi hết.

Ăn cơm rồi cô Hảo cũng dọn rửa như thường, nhưng mà mẹ với em cô đều thấy cô buồn nguyền, chớ không phải tươi cười như trước.

Vừa mới tối thì cô đã rút vô mừng liền. Thím giáo Điều muốn rõ tình ý của con, nên đợi thằng Hòa với thằng Hiếu ngủ lâu rồi, thím mới dõ mừng kêu nhỏ cô Hảo dậy ra ngoài cho thím biểu.

Một cái đèn, ngọn leo lét, để trên bàn. Thím giáo Điều ngồi trên ván. Cô Hảo đứng dựa cây cột gần đó. Ngoài sân lặng-lẻ, trong nhà im-lìm, chỉ nghe tiếng chim-cúc kêu xa-xa, với tiếng thặng-lặng chắt lưởi gần bên vách.

Thím giáo Điều nhìn con rồi nói rằng : « Từ hồi chiều cho tới bây giờ, má thấy con có sắc buồn. Tia con đã mất rồi, trong nhà chỉ còn có một mình má. Con có việc gì, con phải tỏ cho má biết, chớ sao con giấu, để buồn riêng một mình ? »

Cô Hảo đứng nin khe một hồi rồi đáp rằng :

--- Con có buồn việc chi đâu.

--- Con chẳng nèn giấu má. Có việc gì con phải nói thiệt cho má nghe. Má nhớ lại thì là hồi chiều má thuật chuyện cậu Tú-Tài đi coi vợ, con nghe rồi con buồn liền từ hồi đó tới giờ. Con có tình ý gì với cậu Tú-Tài hay không? Con cứ nói thiệt cho má biết, đừng giấu-giếm chi hết.

Cô Hảo không trả lời, lại lấy vạt áo mà lau nước mắt. Thím giáo Điều thở dài một cái rồi nói tiếp rằng: « Mấy tháng nay cậu Tú-Tài chà lết tới nhà hoài, má thấy má nghi lắm. Mà biết làm sao? Mình là tá-diễn, người ta là Chủ-đất, người ta tới nhà, mình đâu dám xô đuổi. Má chắc cậu có nói chuyện với con rồi chớ gì, phải vậy hay không? »

Cô Hảo cũng không trả lời.

Thím giáo nói tiếp rằng: « Cậu nói với con làm sao đâu, con thuật lại cho má nghe thử coi. Con đừng có sợ chi hết, má không rầy rà gì đâu ».

Cô Hảo bệu-bạo đáp nhỏ nhỏ rằng:

— Cậu nói cậu thương con lắm, cậu thề-thốt thế nào cậu cũng cưới con.

--- Cậu nói như vậy rồi con trả lời làm sao?

--- Con không có trả lời chi hết.

--- Vậy chớ sao mà con nghe cậu đi coi vợ rồi con lại buồn?

--- Bởi con thấy cậu thương con quá, nèn con cũng thương cậu ! . . .

--- Trời ơi ! Thương làm sao cho được con ! Người ta giàu có, lại học thi đậu tới bậc Tú-Tài. Mẹ con mình nghèo-hèn thấp-thỏi quá, có thể nào người ta hạ mình mà cười con bao giờ. Con dại quá !

— Cậu Tú-Tài thề chắc lắm.

— Ồi ! Hồi muốn thì cậu thề bươn, lời thề đó như nước đổ lá môn, tin làm sao được. Cậu chọc gheo, thề thốt với con hồi nào ?

— Hồi tháng cấy năm ngoái.

--- À, lúc cậu thi đậu rồi về ở nhà đó phải hôn ?

--- Thưa, phải.

--- Cậu nói chuyện với con hồi nào ở đâu, sao má không hay ?

--- Hễ bữa nào má đi cấy, đi gặt, hoặc đi xóm thì cậu xuống, cậu cho tiền sắm nhỏ lại quán mua bánh ăn, đặng cậu ở nhà nói chuyện với con.

--- Sao con không nói cho má hay ?

--- Con sợ má rầy, nên con không dám nói.

Thím giáo chắt lưỡi lắc đầu, ngồi ngẫm-nghĩ một lát rồi nói rằng : « Tia con hồi trước dạy con học chữ nho nhiều. Làm thân con gái phải giữ trinh-tiết, sao con dại lắm vậy ? Cậu Tú-Tài muốn con nên chọc-gheo mà chơi qua đường vậy thôi, chớ cười con làm vợ sao được. Con phải dè-dặt, nghe lời cậu làm chi. Bây giờ cậu đi coi vợ đó, con thấy hôn ? »

Cò Hảo khóc và đáp rằng :

--- Hồi đó cậu hứa với con chắc lắm. Cậu nói cậu giàu có, cậu không cần cưới vợ giàu làm chi. Cậu học giỏi rồi, nên cậu quyết kiếm một người vợ nghèo, mà biết hơn-nghĩa biết chữ nho, để tề gia nội trợ. Cậu khinh-khi nhà giàu lắm, cậu thề thốt với con, nên con mới tin chớ.

--- Thề thốt sao mà bây giờ đi coi vợ đó?

--- Con sợ bà Chủ nghe thấp-thổ rồi bà nói phóng-chứng, chớ không lẽ cậu Tú-Tài bỏ con mà đi cưới vợ khác. Mới cách mấy bữa rày đây cậu còn tinh nói thiệt với ông Cả bà Cả dặng cưới con. Con chắc hồi chiều cậu đi đầu về má gặp đó, chớ không phải đi coi vợ.

--- Cậu bận áo dài, bịt khăn đen đàng-hoàng lắm mà.

--- Không biết chừng người ta đi đám cưới đám hỏi nào đó.

--- Có ông Cả bà Cả đi nữa mà. Mướn xe-hơi đi rần rộ, coi mời phải đi nói vợ lắm. Lại bà Chủ ở gần một bên, bả biết rõ công việc, bả nói không chắc hay sao.

--- Thôi, để bữa nào con gặp cậu Tú-Tài, con hỏi lại rồi con mới tin.

Thím giáo châu mày, lắc đầu, và nói rằng: Nếu ông Cả bà Cả có lòng thương mẹ con mình, nói mà cưới con cho cậu Tú-Tài, thì mẹ con mình có phước biết chừng nào. Ngặt vì cái phước đó lớn quá nên má không dám mơ ước. Má sợ lắm con ơi, sợ cậu Tú-Tài cầu gạt con, rồi con mang tiếng, má cũng xấu-hổ, ở xứ này nữa sao được. Thuở nay mình nghèo chớ không nhờ-bợn của ai, mà từ ngày tía con mất đến nay, đã 4 năm rồi, má hằm-hút nuôi con, cũng

chẳng có tiếng tâm gì. Chuyện con làm đây, nếu cậu Tú-Tài cưới con thì chẳng nói làm chi, chớ nếu cậu bỏ thì khổ lắm. Tuy việc âm-thầm mà xóm láng riêng chắc họ đã hay hết, xấu hổ biết chừng nào.

Thím giáo nói tới đó thì thím khóc dầm. Cô Hảo đứng một bên cô cũng khóc.

Con gái mới 18 tuổi, lòng còn thanh-bạch như đám tuyết đọng trên đỉnh, trí còn vãn-vơ như cụm mây treo giữa trời. Lại con gái ấy ở trong chốn thôn quê, thuở nay lam lũ theo phường ruộng rẫy, chưa từng nghe một lời xảo-trá, chưa từng thấy một chuyện gian-tà.

Một cậu thanh-niên, vẫn là con nhà giàu, từ nhỏ đã giáo-du nhiều tỉnh, trót 8 năm ở học tại Saigon, đã nếm gần đủ mùi mặn nhạt trên trần thế, lại học đến bậc Tú-Tài, thuộc nhiều câu khôn khéo để kêu gọi lòng người, biết nhiều điều phỉnh-phờ để mạ tròng thiên-hạ.

Gái như vậy mà gặp trai như vậy, thì tài nào giữ đám tuyết kia khỏi lấm lem, tài nào níu cụm mây kia khỏi đùa theo ngọn gió cho được.

Cô Hảo tuy là có học nho nhiều ít nhưng mà cô là một gái mới lớn lên, chơn chất thiệt thà đa tình đa cảm, nghe cậu Tú-Tài Tô-hồng-Xương nói cậu trọng nhà nghèo thì cô tin liền như vậy, nghe cậu nói cậu thương cô thì cô chắc cậu thiệt tình, cô nghĩ Dương-Ngọc xưa ở trong núi trồng khoai mà còn được Thái-Tử rước vào cung, huống chi cô làm ruộng thì cô được Tú-Tài cưới làm vợ, gấm cũng chẳng có chi trái mắt.

Gần 6 tháng nay cô Hảo tư tình với cậu Tú-tài Xương, thì cô vẫn kể chắc cô là vợ của cậu, bởi vậy cho nên cô không còn giữ tiết giá, mà cô cũng không ngại ngùng tiếng thị-phi. Hôm nay cô nghe cậu Tú-Tài Xương đi coi vợ, tuy cô chưa chịu tin, song cô bắt giựt mình. Lại cô nghe mẹ than rằng : nhà giàu mà lại học giỏi bao giờ họ cưới con nhà nghèo, họ chơi qua đường rồi họ bỏ, thiên-hạ chê cười xấu hổ, cô nghe những lời ấy như dao cắt ruột.

Đêm ấy cô ngủ không được, nằm suy nghĩ hoài. Thiệt cậu Tú-Tài gạt mình hay sao ? Nếu cậu bỏ mình mà cưới vợ khác, thì mình phải xử trí thế nào ? Đã 3 tháng rồi mình bắt đường kinh-nguyệt, phải mình có ghen hay không ? Mấy câu hỏi ấy làm cho cô bối rối hết sức, không giải quyết được một câu nào hết.

Gà gáy sáng rồi mà cô chưa nhắm mắt. Cô ngồi dậy đi ra mở cửa chuồng mà thả gà đi ăn, rồi cô chống cửa quét nhà, cặp mắt trộm lơ, mặt mày buồn nghiến.

Mặt trời đã mọc, thím giáo Điều với hai đứa con nhỏ mới thức dậy. Thím giáo ngồi trên bộ ván trước bàn thờ chõng mà ăn trầu. Thăng Hòa với thăng Hiếu chạy chơi ngoài sân, còn cô Hảo thì dọn quét dưới bếp.

Thình-linh có một người đờn-bà mặc đồ đen, choàn hầu khăn trắng, đi ngang qua cửa, mà phía ngoài rào, kêu hỏi rằng : « Có thím giáo ở nhà đó hay không vậy ? », Thím giáo liền trả lời : « Có » rồi thím ngó ra coi ai hỏi, té ra cô Tô-hồng-Hạnh, là vợ của thầy Ban-Biện Lâm-đại-Lợi, vốn là con gái của ông cựu Hương-Cả Hoàng, chị ruột của Tú-Tài Xương.

Cô Ban-Biện xam xam đi vô cửa. Thím giáo bước ra chào rồi mời vô nhà. Cô Ban-Biện ngó quanh-quất rồi hỏi rằng :

— Con nhỏ của thím nó đi đâu ?

— Thưa, nó ở dưới nhà bếp.

Thím giáo liền kêu : « Hảo a, lên lấy trầu cau cho cô Ban ăn chút, con. » Cô Hảo dưới bếp bước lên, chấp tay xá cô Ban-Biện, rồi quét ván trái chiếu và sửa soạn khay trầu cau. Cô Ban-Biện ngó trân-trân, miệng chum-chim cười. Cô ngồi trên ván rồi hỏi thím giáo rằng :

— Con nhỏ năm nay mấy tuổi ?

— Thưa, nó 18 tuổi.

— Có chỗ nào đi coi hay chưa ?

— Thưa chưa.

— Con nó lớn rồi, coi chỗ nào phải thi gã phứt cho nó có chồng mà làm ăn, thứ con gái để trong nhà làm gì ?

— Thưa tôi có một mình nó là lớn, tính để cho nó giúp đỡ tôi ít năm, không gấp gì gả.

— Nếu muốn cho nó giúp đỡ, thì ta kiếm đũa nào mồ côi mồ cút ta gả bắt rề.

— Tôi nghèo muốn chết, chớ phải giàu có gì hay sao nên tính nuôi rề ?

--- Nghèo giàu gì lại sao ? Mấy năm nay thím làm ruộng vậy mà khá hay không ?

--- Thưa, không khá gì mấy. Từ ngày tia bày trẻ mất rồi, nhờ ông bà ở trên để vài chục công ruộng cho tôi làm, năm nào cũng được ít chục gạ lúa, đủ mấy mẹ con tôi ăn vậy thôi, chớ có làm việc gì đâu mà khá.

--- Tôi nghe má tôi nói năm nay lấy ruộng lại đa, không cho thím mượn nữa ?

--- Thưa, tại sao vậy ? Năm nào tôi cũng đóng đủ lúa ruộng hết mà ?

— Tại thím làm mich lòng bà già, nên bà giận lấy ruộng lại chớ sao.

--- Trời ơi, lấy ruộng lại, mẹ con tôi chết đói còn gì ! Tôi có dám làm giống gì đâu mà mich lòng bà ?

--- Biết đâu. Má tôi giận thím lắm !

--- Tại sao mà bà giận ? Xin cô làm ơn nói giùm cho tôi biết một chút, nếu thiệt tôi có lỗi thì tôi lên lạy bà mà xin lỗi.

--- Tại làm sao thím biết lắm chớ. Thím khéo hỏi đổ tôi !

--- Thưa, thiệt tôi có biết việc gì đâu.

--- Thiệt không biết hay sao ? Tôi nói giùm cho thím biết, tại thím rù quên thẳng em tôi, nên má tôi giận thím đó.

— Trời đất ơi ! Tôi rù quên cậu Tú-Tài hồi nào đâu ? Thiệt là oan cho tôi quá !

--- Thím rù quên thẳng em tôi cho con nhỏ thím, còn kêu oan nôi gì ? Má tôi hay hết, thím đừng có chối.

--- Thiệt tức chết đi ! Mấy tháng nay cậu chà-lết tới nhà

hoài, lời sợ mang tiếng mang tâm xấu hổ, mà tôi không dám xô đuổi cậu, tôi lo hết sức, chớ tôi nào có rù quên bao giờ !

— Má tôi nói : thím thấy thằng em tôi giàu có mà lại học giỏi, thím bẹo nhan sắc của con nhỏ thím mà làm cho nó mê, đừng nó đừng cưới vợ, để lấy con thím cho thím nhờ.

— Xấu hổ biết chừng nào ! Trời đất ơi !

Thím giáo Điều và thẹn và tức, nên thím khóc ngay, không biết lời chi mà cãi. Cô Ban-Biện để cho thím khóc một hồi, rồi cô mới nói rằng : « Thôi, thím đừng có khóc nữa, để tỉnh trí mà lo tính việc nhà. Tôi nói thiệt cho thím biết : má tôi giận thím lắm, má tôi nhứt định lấy ruợng lại mà còn biểu làng tổng lập thế bỏ tù thím nữa. Tôi nghĩ thầy giáo hồi trước ăn ở tử-tế với xóm riêng, còn thím thuở nay cũng thiệt thà, bởi vậy tôi thương, nên tôi năn-nỉ xin má tôi đừng có làm thiệt hại thím tội nghiệp, để tôi rầy thím và đuổi thím ra cho khỏi xứ này thì thôi. Nhờ tôi can gián hết sức, nên má tôi mới dịu bớt. Tôi vẫn biết việc thằng em tôi tư tình với con Hảo đó, là tại hai đứa nó lên làm bậy như vậy, chớ thím đại gì mà mong em tôi cưới con Hảo hay sao, nên rù quên. Tôi biết hai đứa nó làm bậy thím không hay, chớ nếu thím hay, không lẽ thím để như vậy bao giờ ».

Thím giáo thở dài mà nói rằng :

--- Cô nói mấy lời đó thiệt là công-bình. Tôi làm mẹ, có lý nào tôi xuôi giục con tôi hư mà làm chi ?

--- Phải, huống chi em tôi nó có lấy con Hảo, thì bắt quá chơi qua đường, chớ làm vợ chồng gì được mà xuôi giục.

— Thưa phải. Tôi đại gi mà không biết như vậy. Cậu Tú-Tài như vàng như ngọc, còn con tôi như bùn như đất, có xứng đáng gì ?

--- Thôi bây giờ muốn cho êm, má tôi khỏi giận, mà thím cũng khỏi xấu hổ, thì thím làm giấy bán hết nhà cửa đồ đạc cho tôi ; tôi cho thím vài trăm đồng bạc, rồi thím dắt con đi xứ khác lấy bạc đó làm vốn mua bán làm ăn. Tôi thương thím lắm, tôi muốn cứu thím, nên tôi mới tính như vậy đó. Thím nghĩ coi được hay không ?

Thím giáo ngồi ngẫm nghĩ một hồi rất lâu rồi thím trả lời rằng :

— Cô thương mẹ con tôi, cô tính giùm như vậy tiện lắm. Ngặt vì tôi đi, tôi bỏ mồ mả của cha mẹ tôi và của cha sắp nhỏ lại không ai coi sóc, thì tôi đau lòng quá.

— Có hại gì ! Ai đào bứng đi đâu mà sợ. Để đó tôi coi chừng cho.

— Cô thương, cô giúp tôi như vậy nữa, thì mẹ con tôi cảm ơn cô biết chừng nào.

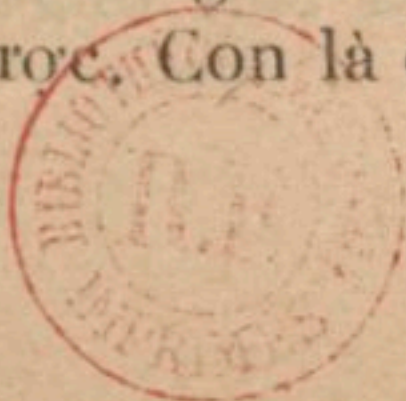
— Như tôi cho thím tiền, rồi thím tính đi đâu, nói cho tôi nghe thử coi ?

— Bây giờ tôi có biết đi đâu. Ở trong hạt Bắc-Liên này tôi không có bà con với ai hết. Tôi có một thằng em ở Saigon. Hôm Tết nó có gửi thư xuống thăm tôi, nó nói nó làm thầy thuốc, mướn phố ở Khánh-Hội. Như tôi có đi, thì lên đó đùm đậu với nó, chớ biết đi đâu. Lại ở Saigon có lẽ mua bán được.

-- Thím tinh như vậy thì hay lắm. Saigon là chỗ đô hội, thím có vốn chút đỉnh lên đó ở mua bán, may trời ngó lại thím làm giàu được, chớ ở ruộng có thể nào mà khá nổi. Thôi, trưa chiều gì thím lên nhà tôi làm giấy bán nhà cửa đi, rồi tôi chồng bạc cho.

Hai người nói chuyện tới đó, kể cô Hảo trong buồng bước ra, cô tỉnh táo như thường, không buồn không khóc, cô cúi đầu xá cô Ban-Biện và nói rằng: « Thưa cô, nầy giờ cô nói chuyện với má tôi, tôi ngồi trong buồng, song tôi nghe đủ hết. Cô nói bà trên nhà giận má tôi sao rùi quên cậu Tú-Tài cho tôi, nên bà quyết lấy ruộng lại và bỏ tù má tôi. Cô thương má tôi, nên cô can-gián bà, và cô bày cho má tôi bán nhà rồi dắt con đi xứ khác mà ở, cho khỏi bị ọa và khỏi xấu hổ. Thưa cô, cô thương cô chỉ cái hại và cô bày cái lợi cho má tôi như vậy, thì cái ơn của cô lớn không biết bao nhiêu. Song tôi xin tỏ thiệt với cô ít đều, cho cô rõ chỗ ưng oan. Tuy mẹ con tôi nghèo hèn, có bữa trước thiếu bữa sau, nhưng mà mẹ con tôi cũng biết đâu là hư, đâu là nên, chỗ nào xấu, chỗ nào tốt, có lẽ nào mà tôi nhờ-nhóp đến nỗi dùng thân phận của con để làm miếng mồi mà câu trai giàu đặng kiếm gạo. Thưa cô, tôi là gái hư, mà còn dám chường mặt ra hiện-bạch như vậy, thiệt là tôi bạo gan lắm. Nhưng vì tại cô khởi đầu, nên tôi không thể nin được, tôi phải tỏ hết mọi việc cho cô rõ ai ngay ai gian. . . »

Thím giáo khoát tay nói rằng: « Thôi, bà Cả là bực trên trước, bà nói sao cũng được. Con là con nít, biết gì mà cãi ».

Cô Ban-Biện cười và nói rằng : « Thấy nó, để coi nó nói giống gì chớ, sao thím lại cản ? Nói đi em chuyện sao đâu em, nói cho qua nghe thử coi ».

Cô Hảo nghiêm sắc mặt mà nói tiếp rằng : « Từ ngày cậu Tú-Tài thi đậu về ở nhà, cậu cứ lân la xuống nhà tôi mà chơi hoài, hễ bữa nào má tôi đi khỏi, thì cậu lại chà lết ở cả buổi, Hễ không có ai thì cậu chọc ghẹo tôi. Tôi sợ người ta chê cười, tôi năn nỉ xin cậu đừng có làm như vậy. Cậu không nghe lời, cũng cứ xuống hoài, khi thì kiếm lời nói chơi, khi thì làm bộ đặng cọ quet. Một bữa cậu nói với tôi rằng cậu thương tôi lắm, thương đến nỗi bữa nào không thấy mặt tôi thì cậu ăn ngủ không được ; cậu quyết thế nào cậu cũng phải cưới tôi, chớ cậu không thêm nơi nào khác. Tôi nghe cậu nói như vậy, tôi mới nói phận tôi nghèo hèn, không xứng làm vợ cậu. Cậu nói vợ chồng quý ân-tình hơn nghĩa, chớ không phải quý tại vườn ruộng bạc tiền. Con gái nhà giàu đều coi bạc tiền trọng hơn nghĩa, ngoài mặc quần áo loè-let đeo hột xoàn sáng loà, mà óc trống lỗng, bụng đen thuôi, cậu thấy cậu ghét lắm. Ông bà giàu có, mà sanh có một mình cậu là trai, bề nào cậu cũng có cửa sản, cậu chẳng cần phải kiếm vợ giàu làm chi. Từ ngày cậu thi đậu rồi cậu nhứt định cưới con gái nhà nghèo, bởi vì vợ nghèo nó mới thương mới trọng cậu, mà cậu giàu cậu cưới con nhà nghèo, thì cậu được phước đức giúp đỡ một gia đình khỏi cực khổ. Tuy cậu nói nghe phải nghĩa, song tôi sợ không hiệp với thói thường bởi vậy tôi có nói lại với cậu rằng dầu cậu thương tôi cậu không nệ giàu nghèo, mà biết ông bà có chịu như vậy hay

không. Cậu nói cưới vợ là cưới cho cậu, chứ không phải cưới cho ông bà, bởi vậy cậu đành chờ nào thì ông bà phải cưới chỗ đó, chứ ép cậu sao được. Bởi cậu nói như vậy mà cậu lại thề thốt nặng lắm, nên tôi mới tin : mà tôi thấy ý cậu thiệt thương tôi quá, nên tôi mới ưng cậu. Mấy tháng nay tôi sợ má tôi rầy, nên tôi không dám cho má tôi hay. Má tôi có biết việc chi đâu mà nói má tôi rù quên. Việc này tại cậu Tú-Tài hết thảy ».

Cô Ban-Biện cười ngất và nói rằng : « Thử con trai, chừng nó muốn thì nó nói cố mạng, sao em đại em tin làm chi ? Làm sao mà nó cưới em cho được ».

Cô Hảo chưng-hửng, ngó cô Ban-Biện trân trân mà nói rằng :

— Cậu thề với tôi nặng lắm, cậu nói nếu cậu gạt rồi bỏ tôi thì Trời đất hại cậu nghèo mặt đừng có hột cơm mà ăn.

— Ôi, trai gái thề với nhau như nước đổ lá môn, ăn chịu vào đâu mà tin ! Nó thề với em như vậy mà em nghĩ coi làm sao đến nỗi nó nghèo không có cơm mà ăn ?

— Thưa cô, tôi nghe người ta nói hôm qua cậu Tú-Tài đi coi vợ, không biết có thiệt như vậy hay không ?

-- Có chứ. Nó đi coi vợ hôm qua.

— Tại ông bà ép cậu, hay là tự ý cậu muốn đi coi vợ ?

-- Nó nghe người ta khen con của ông Bá-Hộ Chỉnh bên Cái-Giày ngộ, nên nó biểu dắt nó đi coi đó đạ. Nó thấy con nhỏ đó coi bộ nó vừa ý lắm.

Cô Hảo châu mày xanh mặt, đứng trân trân, không nói được nữa. Cô Ban-Biện biết cô Hảo nghe Tú-Tài Xương cưới vợ khác thì đau đớn trong lòng lắm, song cô muốn dùng cái giùi nường đỏ mà đốt phứt mặt ghẻ một lần cho tuyệt, bởi vậy cô chậm rãi nói rằng : « Qua đả có nói với em, dầu nó có thương em cho mấy đi nữa, cũng không thể làm vợ chồng được. Ông với bà gắt lắm, đời nào mà chịu như vậy. Thôi, em đừng có buồn, dầu em đại em có thương lỏ nó đi nữa, thì em cũng nên quên nó đi, để kiếm chồng khác xứng đôi vừa lứa mà lo làm ăn ».

Cô Hảo thở dài một cái mà đáp rằng : « Việc đả lỏ rồi, tôi lấy chồng khác sao được ! »

Cô Ban-Biện chúm-chím cười mà nói rằng ;

— Sao lại không được ? Em già cả gì hay sao ?

— Trẻ rồi ! Tôi lấy cậu Tú-Tài có chữa đả được 3 tháng rồi, ai thêm nữa mà mong lấy chồng !

Cô Ban-Biện nghe mấy lời ấy thì biến sắc, day qua ngó thím giáo Điều, không biết nói sao được. Thím giáo cũng chết điển trong lòng, hai hàng nước mắt chảy ròng ròng, không dè sự nhơ-nhuốc của con đến nông nỗi ấy. Thím than rằng : « Nếu con có chữa oan, thì phải bỏ xứ mà đi mau mau, ở đây xấu hổ quá, ở nữa sao được. Tôi nghĩ thiệt tôi phiền cậu Tú-Tài quá; mẹ con tôi ở ăn yên-ôn hết sức, ham cậu vui mà cậu báo hại mẹ con tôi phải khốn khổ như vậy. »

Cô Ban-Biện thấy việc càng thêm khó thì cô bớt nói giọng cao giọng thấp nữa, cô nói nhỏ nhỏ với thím giáo rằng : « Thôi việc đả lỏ rồi, thím cũng chẳng nên phiền. Mấy lời

thím mới nói đó phải lắm. Có như vậy thì thím cần phải đi cho mau mau mới được, để tôi cho thêm một trăm nữa, là ba trăm, đặng nuôi con. Trưa hay là chiều thím lên nhà, tôi biểu thằng biện nó làm giấy giùm cho, rồi lẳng tay lấy bạc. Bây giờ tôi về, thím nhớ trưa lên nghe hôn ».

Cô Ban-Biện nói dứt lời rồi cô đứng dậy, tính đi về.

Cô Hảo bước tới hỏi rằng :

— Thưa cô, cô tính thi 300 đồng bạc đặng đuổi mẹ con tôi ra khỏi xứ này cho cậu Tú-Tài rảnh chun mà cưới vợ hay sao?

— Không phải đuổi. Vì qua thấy thím giáo qua thương, nên qua bày như vậy đặng cứu danh giá cho thím chớ. Còn việc qua tính cho thím 300 đồng bạc, ấy là qua muốn giúp vốn cho thím đặng tới xứ khác mua bán làm ăn. Qua làm ơn, mà sao em lại hỏi xóc hông qua ?

— Thưa, tuy phận tôi nghèo hèn, song tôi không thể lấy tiền như vậy được. Cậu Tú-Tài thề thốt với tôi, cậu hứa chắc dầu thế nào cậu cũng cưới tôi làm vợ. Tôi phải ở đây tôi chờ cậu cưới tôi, chớ tôi không đi đâu hết.

— Em nói hơi liều mạng như vậy sao được.

— Thưa, tôi tin lời cậu Tú-Tài, chớ không phải tôi liều mạng.

Cô Ban-Biện ngó thím giáo, ý muốn cậy thím phân giải vụ này. Thím giáo bèn nói với con rằng :

— Con đừng có nói bậy mà mịch lòng cô Ban-Biện là bực trên trước. Con có chữa rồi, con ở lại đây thiên-hạ chề cười, ở sao được mà ở.

— Má có sợ xấu thì má đi một mình, để con ở lại đây.

— Đừng có nói kỳ cục như vậy con. Xấu hổ là tại con. Con phải đi mà tránh tiếng, chớ má đi mà con ở thì cũng như không, má đi làm chi.

— Má muốn cho con đi thì phải cho con gặp mặt cậu Tú-Tài. Chừng nào gặp mặt con mà cậu nói cậu không thương con nữa, cậu bỏ con mà cưới vợ khác, thì con bỏ xứ mà đi liền, không thèm xin một đồng tiền của ai hết.

— Cậu đi nói vợ, tức thì cậu bỏ con rồi. Cần phải gặp mặt làm chi.

— Thừa má, vì trước kia cậu muốn lấy con, cậu nói với con nhiều lời lắm. Bây giờ nếu cậu tính bỏ con, thì cậu cũng phải gặp mặt con, mà bỏ con, thì con đi liền.

Thím giáo với cô Ban-Biện nhìn nhau, hết biết lời chi mà phân giải nữa. Cô Ban-Biện mới nói rằng : «Việc nhà của thím thì thím liệu. Thím tính lẽ nào rồi cho tôi hay. Việc tiền bạc tôi hứa với thím đó thì tôi nhớ lời luôn luôn. Thôi, tôi kiếu thím tôi về. Còn con Hảo, em phải suy nghĩ lại, em chẳng nên nóng nảy nói bậy bạ không để gì đâu ».

Cô Ban-Biện nói dứt lời rồi bước ra cửa đi liền.

Ông cụ Hương-cả Tô-hồng-Hoàng đã được 58 tuổi rồi. Vợ chồng ông thuở nay chuyên có một nghề nông mà làm giàu. Ông có ruộng đất ở về làng Hòa-Bình với Vĩnh-Mỹ, mỗi năm gộp huê lợi chừng 12 ngàn giạ. Hôm đầu năm này ông mới mua thêm một sớ đất 200 mẫu ở dựa kinh Quan-Lộ giá 50 ngàn đồng.

Thuở nay vợ chồng ông sanh có 2 người con ; người gái lớn, tên là Tô-hồng-Hạnh, gã cho thầy Ban-Biện Lãm-dại-Lợi, ấy là người mình đã thấy lại nhà thím giáo Điều mà nói chuyện đó ; còn người trai nhỏ, tên là Tô-hồng-Xương, năm này đã được 22 tuổi, học có bằng Tú-Tài, mấy tháng nay thi đậu rồi về ở nhà chơi.

Ông cụ Hương-cã Hoàng là người chơn chất hoà-nường, ở trong làng chẳng hề ông mich lòng ai, mà tôi tớ trong nhà ông cũng chẳng rầy la đũa nào ; còn bà Cã thì lạnh lợi nóng nãy, ham nói ham gây, lại ưa cậy thế cậy thân nên tá-diễn tá-thổ đều sợ bà khiếp via. Bởi vợ chồng tánh ý như vậy, nên cái quyền làm chủ trong nhà ở nơi tay bà, chớ không phải ở nơi ông, mỗi việc gì bà cũng liệu định, ông không biết chi hết.

Ông cụ Hương-cã Hoàng có một người em tên là Tô-hồng-Thiện, làm chức Hương-sư, nhà cửa ở tại châu-thành Bắc-Liêu. Ông Hương-sư Thiện năm này mới 40 tuổi, thuở nay vợ chồng không có con nhưng mà giàu bằng hai ông Cã Hoàng, người ta đồn ông thường thường có trong tủ sắt đến hai ba chục muôn bạc mặt. Vợ chồng ông ăn chơi phong lưu lắm, nhà có sắm xe-hơi, mà lại có mướn tới 2 người nấu đồ ăn, một người nấu đồ tây, một người nấu đồ tàu đặt trở bữa ăn cho ngon miệng.

Bữa nay vợ chồng Hương-sư Thiện buồn, nên buổi sớm mới ăn đồ lót lòng rồi, mới lên xe-hơi chạy xuống Láng-Dài mà thăm anh.

Thuở nay bà Cã không ưa bà Hương-sư, còn ông Cã thì có tánh it-oi, bởi vậy vợ chồng Hương-sư tới nhà thì vợ chồng ông Cã chào hỏi lợt lạt như người dưng, chớ không

niềm-nở cho lắm, Tuy vậy mà vợ chồng Hương-sur không câu chấp, giữ một lòng cung kính anh chị đủ lễ luôn luôn.

☞ Tú-Tài Tô-hồng-Xương đương ở trong buồng, nghe nói có chú thím xuống thăm thì bước ra chào.

Hương-sur Thiện thấy cháu thì hỏi rằng :

— Cháu thi đậu rồi, bây giờ cháu tính làm việc gì ? Đi học nữa, hay là xin vô Nhà-nước mà làm việc.

— Thưa, má cháu biểu ở nhà mà coi sóc ruộng nương, không muốn cho cháu đi học nữa, mà cũng không chịu cho cháu đi làm việc.

— Chị Cả tính như vậy cũng phải. Nhà có một mình cháu là trai, học tới bậc đó cũng đủ rồi, đi học thêm nữa mà làm gì. Còn nhà mình đủ ăn, chớ phải thiếu thốn gì hay sao, nên phải đi làm việc. Thôi, cháu lo cưới vợ rồi giúp đỡ cha mẹ trong việc ruộng nương thì tốt hơn. Mấy tháng nay cháu về nhà, vậy mà cháu có tính đi coi vợ chỗ nào hay chưa ?

Tú-Tài Xương chưa kịp trả lời, thì bà Cả hốt mà đáp rằng:

— Hôm qua tôi với cha nó dắt đi coi con gái Bá-Hộ Chịnh ở bên Cái-Giày.

— Bá-Hộ Chịnh tôi biết. Người đó giàu lắm.

— Thiệt giàu lắm mà ! Qua thấy mấy lăm lúa tôi ghê. Nghe nói mỗi năm thâu góp gì tới cả trăm ngàn giạ không biết.

— Có chớ. Bá-Hộ Chịnh giàu có danh mà. Sao, chị coi con nhỏ đó được hay không ?

— Được lắm. Con nhỏ Xưng với thằng Xương quá, dễ thương không biết chừng nào.

— Coi thế họ chịu gã hay không ?

— Sao lại không chịu ! Họ thấy mình qua, họ niềm nở hết sức, họ đãi một bữa cơm hẳn hoi quá. Thằng Xương mà nó lọt vô nhà đó, thì ngày sau tiền bạc nó làm giống gì cho hết, nó giàu hơn chú nó nữa a.

Hai vợ chồng Hương-sur ngó nhau mà cười.

Bà Cã tưởng Hương-sur không tin lời của bà, nên bà nói tiếp rằng :

— Thiệt chớ ! Giàu bực đó mà có 4 đứa con, sau chia ra, rề lãnh một phần cũng bộn chớ. Huống chi con nhỏ mình coi đó là con út, vợ chồng ông Bá-Hộ cưng lắm, thằng Xương vào đó tự nhiên phải no hơn sắp kia.

— Chị đành con nhỏ đó rồi, còn anh Cả chịu hay không ?

Bà Cã cũng hót mà trả lời rằng : « Sao lại không chịu ! Chịu hay không tự nơi tôi, cha nó lời thôi lắm, ông có biết giống gì đâu. Hề tôi chịu thì tự nhiên ông chịu ».

Hương-sur Thiện chum chim cười nữa và day lại hỏi Tú-Tài Xương rằng :

— Còn cháu coi con nhỏ đó cháu đành hay không ?

— Thừa, đành.

— Nè, vợ chồng là việc trăm năm của cháu, vậy cháu có quyền chọn lựa. Cháu phải suy nghĩ cho kỹ chớ hề cười về rồi, thì cháu không được chê bai chi hết đạ.

--- Thưa, cháu đành chỗ đó.

Hương-sur Thiện gác đầu rồi nói với bà Cả rằng : « Cháu nó đành rồi, vậy anh chị cậy mai nói với đảng gái như họ chịu gã, thì mình bước tới và xin cho cưới phứt cho rồi ».

Bà Cả đáp rằng : « Tôi cũng tính làm rứt, hễ họ gã thì tôi xin cho cưới liền ».

Cô Ban-Biện Hồng-Hạnh vưng lời mẹ, nên buổi sớm mới ấy cô xuống nhà thím giáo Điều kiểm chuyện mà đuổi mẹ con thím giáo đi phứt, đặng Tú-Tài Xương cưới vợ cho êm. Cô tưởng con nhà nghèo thường sợ quyền thế, ham bạc tiền, hễ mình hăm dọa rồi cho tiền, thì muốn khiến bề nào cũng được, chẳng dè cô gặp cô Hảo, cô nghe những lời nhỏ-nhỏi thiệt-thà mà cứng cỏi, làm cho cô chung hững rồi bối-rối trong lòng, bởi vậy cô tính trở lên nói công chuyện lại cho mẹ nghe, đi dọc đường cô có ý lo, lo là lo nỗi cô Hảo có chửa. Cô lộn-ton bước vô cửa, thấy vợ chồng Hương-sur Thiện thì cô mừng và nói rằng : « May dữ hôn ! Có chú thím xuống đây ! Tôi đương tính xin má tôi mời chú thím xuống mà nói công việc nhà, may chưa mời mà chú thím xuống thì xong quá ».

Hương-sur Thiện lẹ miệng hỏi rằng :

--- Cháu muốn mời chú mà nói chuyện gì ?

--- Nói chuyện thẳng Tú-Tài đây mà. Nó làm lộn-xộn quá r

Ý bà Cả không muốn cho vợ Chồng Hương-sur Thiện biết việc Tú-Tài Xương tư tình với con thím giáo Điều, bởi vậy bà chận cô Ban-Biện mà nói rằng :

--- Nãy giờ má có nói chuyện cho chú con hay rồi. Chú con biết ông Bá-Hộ Chỉnh, chú nói ông thiệt giàu lớn, chứ biểu nói mà cười phứt cho rồi.

--- Cười giống gì được ! Công việc chằm nhàm, phải tính làm sao cho êm rồi sẽ cười chớ.

--- É ! Nhiều chuyện thì thôi ! Việc tầm bậy hơi nào mà lo.

--- Không lo sao được, má ?

--- Thì mình đuổi nó đi, có tử-tế lắm thì cho ít chục đồng bạc, chuyện gì đó mà phải lo.

--- Trời ôi ! Má nói nghe dễ như chơi ! Việc khó lắm đa má, chớ không phải dễ đâu.

--- Khó giống gì ? Nó nói lán chán, ta làm cho nó ở tù chớ.

Hương-sur Thiện nghe hai mẹ con bà Cã, cãi lầy, ông muốn biết coi việc gì đâu mà người nói khó, kẻ nói dễ, nên ông hỏi rằng : « Việc gì đâu vậy ? »

Tú-Tài Xương nghe chú xen vô mà hỏi, thì cậu bết đi vô buồng.

Cô Ban-Biện ngồi tại góc ván, gần bà Hương-sur, rồi day qua mà nói với Hương-sur rằng : « Việc của thằng Tú-Tài đây, chớ có việc gì đâu. May sẵn có chú thím xuống đây, để cháu tỏ hết công chuyện cho chú thím nghe rồi bà con mình liệu định coi phải làm sao bây giờ. Thằng Tú-Tài về ở nhà mấy tháng nay nó nhè trai gái với con thím giáo Điều. Nó chơi lén cháu không hay, mà cha với má cháu cũng không dè, chớ phải mình biết thì ai để nó làm kỳ cục như vậy. Hôm sửa soạn đi coi vợ cho nó, bà Chủ ở một hên đây bả lén cho má chán hay. Má cháu kêu hỏi nó chịu có, nó nói buồn nên chơi

qua đường, không quan-hệ gì. Má cháu giận thím giáo Điều rù quên việc không tốt, nên biếu cháu đuổi mẹ con thím đi cho rồi. Hồi nầy đây cháu xuống nhà thím giáo, cháu rầy thím, thì thím than trời trách đất, thím nói oan-ức, thím không hay chuyện gì hết. Cháu muốn cho xuôi việc, nên cháu hăm he thím cho thím sợ, rồi cháu đồ ngọt biếu thím làm giấy bán nhà cửa cho cháu đặng cháu cho thím vài trăm đồng bạc làm vốn đi xứ khác mua bán làm ăn. Nhà cửa của thím thì không ra gì, mà thôi, mình muốn êm chuyện nên cho thím chút đỉnh cho vui lòng. Thím chịu, thím tính nếu cháu cho thím tiền thì thím dắt con lên Saigon mà nương dựa với em thím. Ngặt con nhỏ đó nó không chịu đi, nó nói thằng Tú-Tài có thề-thốt bề nào cũng cưới nó mà làm vợ, chừng nào thằng Tú-Tài giáp mặt nói với nó rằng bỏ nó mà cưới vợ khác, thì nó mới chịu đi, song đi thì nó không thèm lấy một su của ai hết. Cháu tưởng nó muốn làm khó, nên đồ nó mà cho thêm một trăm nữa là ba trăm. Nó nhứt định không chịu, nó nài phải cho nó giáp mặt với thằng Tú-Tài, chừng nào thằng Tú-Tài nói bỏ nó thì nó mới chịu đi. Nó liều mạng như vậy, bây giờ mình biết làm sao ? »

Bà Cả châu mày nói rằng :

--- Chuyện gì mà phải cho 300 đồng bạc ? Bạc đâu mà cho uổng vậy ? Tử-tế lắm thì cho một hai chục vậy thôi chớ.

--- Con không phải đại đâu má à. Chuyện khó lắm.

— Khó giống gì ? Nó dám làm gì sao ? Nó nói lộn-xộn ta làm nó ở tù rục xương chớ.

— Nó không nói lộn-xộn gì hết, nó ở đó mà bẹo trước mặt mình hoài mình chịu sao nổi.

— Ai mà cho nó ở trong đất nữa.

— Má không cho ở, thì nó dờ nhà qua cất đất người khác mà ở lại càng xấu hổ nữa. Đây không có ai lạ, chú thím là người trong thân, nên con nói thiệt cho cha với má biết. Con nhỏ đó lấy thằng Tú-Tài nó có ghen rồi.

— Sao con biết ?

— Nó khai thiệt với con rằng nó có chữa được ba tháng, mà con coi tướng mạo nó thiệt có chữa đa, chớ không phải nó nói dối đâu.

--- Nó có chữa thấy kệ nó chớ. Con gái đại lấy trai thì chịu ai biết đâu.

--- Phải rồi ! Đồ hư lấy trai có chữa thì chịu. Mà nó ở đây, chừng nó để con rồi nó bẹo hoại, đã gai con mắt mình, mà rui vợ thằng Tú-Tài nó hay rồi làm sao.

Bà cả nghe nói tới cái cô đó bà hết nói nữa được. Còn ông Cả thì ngồi hút thuốc, bộ tự nhiên, dường như không nghe chuyện chi hết.

Cô Ban-Biện mới hỏi Hương-sur Thiện rằng :

— Bây giờ phải tính làm sao chú ? Con nhỏ đó nó nói chừng nào thằng Tú-Tài giáp mặt nói với nó rằng không thèm nó nữa thì nó đi liền, đi mà không thèm xin một đồng su. Cháu muốn biểu thằng Tú-Tài xuống nói phứt ít tiếng, đặng nó đi cho rảnh, làm như vậy được hôn chú ?

— Cháu nói con nhỏ đó là con của thím giáo Điều. Thím giáo Điều nào ở đâu ? Phải vợ của thầy Đặng-phi-Điều hồi trước dạy chữ nho và hốt thuốc đó hay không ?

— Thưa, phải a.

— Hồi chưa cưới vợ chú có học chữ nho với thầy hơn, một năm. Thầy chết rồi mà ?

— Thưa, chết đã bốn năm năm nay.

— Vợ con thầy bây giờ ở đâu ?

— Ở dưới đầu xóm đây.

— Làm nghề gì mà ăn ?

— Thưa, vườn ruộng của má cháu đây mà làm, mỗi năm ké ít chục gạo lúa mẹ con ăn với nhau.

Hương-sur Thiện gác đầu, ngồi suy nghĩ một hồi lâu, rồi ngó quanh-quất mà hỏi rằng : « Thằng Tú-Tài nó đi đâu mất rồi ? »

Cô Ban-Biện kêu om-sòm.

Tú-Tài Xương ở trong buồng thủng-thủng bước ra. Hương-sur Thiện kêu và biểu rằng : « Lại đây chú hỏi một chút, cháu. Sao ? Nãy giờ chị Hai cháu nói đó, mà có thiệt như vậy hay không ? Chị Hai cháu nói cháu muốn con gái của thím giáo Điều, cháu thề thốt bề nào cháu cũng cưới nó, cháu ăn năm với nó nên nó có ghen rồi phải như vậy hay không ? »

Tú-Tài Xương lỏn-lẻn đáp nho nhỏ rằng : « Thưa phải. »

Hương-sur châu mày hỏi nữa rằng :

— Bây giờ cháu còn thương con nhỏ đó, cháu muốn cưới nó hay không ?

— Thưa, thương thì thương, chớ cưới làm vợ sao đặng.

— Thương thì phải cưới làm vợ, chớ thương mà sao lại cưới không đặng ?

-- Thưa, cháu thương thì chơi qua đường vậy thôi, chớ con nhà nghèo, lại nó quê-mùa quá, cưới coi kỳ, cưới sao đặng.

— Cháu có thể thốt, hứa làm vợ chồng với người ta hay không?

— Thưa có. Mà thề bậy bạ, có ăn chịu chỗ nào đâu. Nó sợ mà cháu lại nghe lời cháu lắm. Để cháu xuống cháu biểu nó một tiếng thì nó đi khỏi xứ nầy liền.

— Cháu ăn nằm với người ta đã có chữa rồi, bây giờ cháu tính bỏ người ta hay sao?

— Thưa, vậy chớ cưới nó làm vợ sao được?

— Vậy chớ sao cháu lại thề thốt với nó?

— Thề chơi, có quan-hệ gì.

— Tại cháu thề, nên nó tin, nó mới lấy cháu. Bây giờ cháu bỏ nó thì té ra cháu gạt-gẫm nó. Cái đó không tốt đâu cháu, đã không tốt mà lại ác nữa. Con nhà nghèo ở đồng quê mùa, cháu giàu có mà lại học giỏi nữa. Cháu dùng mọi miếng dụ dỗ tư tình với người ta có ghen rồi cháu bỏ, làm như vậy thất đức lắm, a cháu.

Tú-Tài Xương đứng nin khe, không trả lời nữa được.

Bà Cả thấy vậy bà mới nói rằng: « Vậy chớ con của tôi như vàng như ngọc, bây giờ chú biểu nó phải đi cưới đồ ăn mày, như con của con mẹ giáo Điều đó hay sao? Có cái gì đâu mà thất đức? Con gái hư, thấy trai nó trết thì nó chịu, can-cập gì đến mình mà lo. »

Hương-sur Thiện cười mà đáp rằng: « Xin lỗi chị, để em nói cho chị nghe. Ở đời quý là hơn nghĩa, quý là phước đức, chớ không phải giàu hay là sang mà quý đâu. Cháu nó chơi,

chớ không quyết vợ chồng gì, song nó đã lấy con của thím giáo Điều có chữa. Cái đó có lẽ cũng tại trời khiến như vậy. Em xin anh với chị hãy tuân theo mạng trời, đừng có lo tính cưới vợ nào khác cho cháu, nên cưới con của thím giáo Điều cho nó thì phải hơn. Anh với chị giàu có mà chỉ có một người con gái, một người con trai mà thôi. Anh với chị đói rách gì hay sao nên cần phải kiếm dàu cho giàu mà nhờ. Huống chi bây giờ dàu mình đã có nghén sẵn rồi, cưới về ít tháng thì có cháu nội mà bồng, không vui hay sao. Giàu hay nghèo là tại Trời, chẳng nên thấy giàu mà ham, còn thấy nghèo mà phụ. Có nhiều người giàu mà trong ít năm rồi trở ra nghèo còn có người nghèo mà nhờ trời người ta trở nên giàu, biết chừng đâu. Anh chị có con cháu ít, cần lấy hơn đực mà ở đời đặng sanh con để cháu cho nhiều. Thầy giáo Đặng-phi-Điều hồi trước cũng là người tử-tế, nghèo song có lẽ nghĩa, chớ không phải là còn đồ cướp đảng gì. Anh chị cưới con của thầy giáo Điều cho thằng Tú-Tài thì anh chị được mấy cái phải này: 1. cứu danh-giá một người con gái khỏi bị nhơ-nhuốt 2. làm cho thằng Tú-Tài khỏi mang tội ác, 3. được thiên-hạ khen rằng mình không tham phú phụ bản. Vậy em khuyên anh chị phải nghe lời em, đặng bây giờ khỏi tiếng thị-phi, mà ngày sau cũng khỏi mang quả-báo. Em nói cặn lời, nếu mình bỏ con nhỏ đó, như nó thất tình thất chí, nó tự vận nó chết, thì cái ác của mình lớn biết bao nhiêu. Xin anh chị phải xét lại. »

Ông Cả nói xui-xị rằng: « Con nó muốn đâu thì mình cưới đó, chớ biết làm sao bây giờ. »

Bà Cả trợn mắt nói lớn rằng: « Ông biết gì mà xen vô. Mình làm cha mẹ, mình phải dựng vợ gả chồng cho con, nói

như ông vậy sao được. Tôi nhất định cưới con gái của ông Bá-Hộ cho thẳng Xương tôi không thêm con nào khác hết... Nó lấy ai đâu nó có chữa, rồi nó thấy mình giàu có sang trọng, nó nói xán-xả, mình cũng phải cưới nó hay sao. Nó nói bậy, tôi thì ít trăm đồng bạc tôi làm nó mang khốn cho nó coi.»

Hương-sur Thiện cười mà can rằng :

— Em xin chị đừng có nóng. Hồi này thẳng Tú-Tài nó chịu nó lấy người ta có chữa, vậy thì con của nó chớ con ai. Mình ít cháu, được vậy thì may lắm. Chị chẳng nên hân-hủi mà tội nghiệp đứa nhỏ ngày sau.

— Không được, cưới thứ đồ ăn mày xấu hổ lắm, ai mà cưới cho được.

— Không xấu đâu. Chị bỏ nó mà cưới chỗ giàu có thì mới xấu mà lại ác nữa.

— Tôi ác thầy kệ tôi. Ai có thương thứ đồ hư như vậy thì cưới nó đi.

— Chị nói sao vậy ?

— Ờ, tôi nói vậy a. Con của tôi đẻ, tôi phải lựa chỗ tử-tế tôi cưới vợ cho nó. Tôi không cần ai dạy khôn cho tôi.

— Việc trong nhà, tôi muốn nói phải quấy cho anh chị nghe, sao chị lại nói cái gì kỳ vậy ? Anh Cả, vợ anh đối với tôi vô lễ quá, anh thấy hay không ?

Ông Cả lắc đầu đáp rằng :

— Ồi tôi không biết việc gì hết. Cái lấy làm chi rồi sanh mich lòng. Việc cưới vợ cho con bà, bà muốn cưới chỗ nào

bổ cưới, chú xía vô làm chi.

— Tại cô Ban-Biện hỏi, tòi mới nói chớ. Anh làm đờn-ông vô ích quá. Trong nhà anh không có quyền hành gì hết, mà anh cũng không biết phải quấy nữa. Thôi, việc cưới vợ cho con anh, anh làm sao anh làm, tòi không thèm biết tới đâu, mà từ rày đến chết, tòi cũng không thèm bước chun đến nhà này nữa.

Ông Hương-sur đứng dậy biểu vợ đi về. Cô Ban-Biện thấy chú giận thì năn nỉ rằng : « Má cháu có tánh nóng, nên nói mich lòng chú, xin chú đừng phiền. Chú thim ở ăn cơm rồi sẽ về, cơm gần dọn rồi. »

Ông Hương-sur cười gằn mà đáp rằng : « Chú no. Thôi để chú về, ở lâu càng bị nhục thêm, chớ ở mà lợi ích gì. »

Vợ chồng Hương-sur Thien về mà trong lòng phiền lắm.

..

Cô Ban-Biện thấy việc tính chưa xong, nên cô không chịu về. Cô muốn để cho mẹ bình tĩnh lại rồi sẽ bàn tính nữa, nên cô hối trễ ở trong nhà dọn cơm ăn.

Trong lúc ăn cơm, bà Cã mới trách cô Ban-Biện rằng : « Việc nhà của mình, thì để thủng-thẳng mà tính, nói cho họ hay làm chi rồi họ nói giọng thấp giọng cao nghe ghét quá. »

Cô Ban-Biện chống đũa ngó mẹ mà đáp rằng :

— Má nói kỳ quá! Chú Hương-sur là chú ruột của con, chú cũng như cha vậy, chớ phải ai xa lạ gì hay sao mà giấu.

— Thuở này chú có thương mình bao giờ đâu, bởi vậy con nói cho chú nghe, rồi chú mới kiếm chuyện chú rửa má đó.

— Chú rửa giống gì đâu ?

— Chú nói má ở ác, không có đức, nói như vậy không phải rửa hay sao ?

— Chú nói việc phải quấy cho má nghe, chớ rửa giống gì.

— Bữa nay chú giận mình lắm. Ồi giận thì giận ; ai mà cần. Chú giàu thì chú ăn, chớ chú cho mình đồng nào mà bợ chú. Để thằng Xương cưới con gái của ông Bá-Hộ đây, rồi sau nó giàu bằng mười chú nữa !

Cô Ban-Biện day qua hỏi Tú-Tài Xương rằng : « Việc lộn-xộn như vậy đó, bây giờ em tính lẽ nào em phải nói cho dứt vạt đặng má với chị sể liệu cho. »

Tú-Tài Xương nói quã quyết rằng :

— Tôi, nhứt định cưới con của ông Bá-Hộ.

— Còn con Hảo em làm sao ?

— Đồ chơi qua đường bậy bạ mà kể gì.

— Em nói như vậy mà chắc hôn ? Chớ cưới vợ mà em còn đeo theo con Hảo nữa, đây rồi sanh giặc không được đa.

— Tôi nhứt định rồi. Hễ cưới vợ rồi thôi, còn chơi bời chi nữa.

— Ở em nói thì em phải nhớ lời. Mà bây giờ con Hảo nó muốn liều mạng, nó nói nếu em không nói dứt vạt, thì nó không chịu đi, em mới tính làm sao ?

— Không hại gì. Chị đừng lo. Để trưa tôi xuống tôi nói một tiếng, thì nó đi liền, không có sao đâu mà sợ.

— Sợ em xuống nhà nó, rồi nó liều mạng, nó niu kéo làm rầy-rà xấu hổ chớ.

— Đâu mà dám ! Chị tưởng nó gan trời hay sao ? Để ăn cơm rồi tôi đi.

— Em xuống nói với nó làm sao đâu em nói cho chị nghe thử coi ?

— Chuyện riêng của tôi, nói cho chị nghe làm chi ?

— Nói nghe thử coi em lấy cớ gì mà nói cho nó xiu dặng nó đi tránh qua xứ khác cho em cưới vợ.

— Để xuống đó rồi tôi sẽ liệu, chớ bây giờ nói trước không được.

— Nè, chị nói trước cho em biết. Con Hảo nó hay em đi coi vợ nó tức giận lắm. Xuống đó em phải liệu mà nói cho xuôi dặng mẹ con nó đi phứt cho rồi, chớ đừng có chọc nó giận, mà làm rầy rà mang tiếng rồi ông Bá-Hộ ông hay ông không thêm gã con cho em đa.

— Được mà. Chị tưởng tôi dại lắm sao ?

Ăn cơm rồi, Tú-Tài Xương đội nón ra đi.

Cô Ban-Biện không an trọng lòng, ngật cô đi theo thì khó coi, cô mới kêu một đứa nhỏ ở trong nhà mà dặn rằng: «Cậu Ba mày đi kia, thấy hôn ? Ờ, cậu đi xuống nhà thím giáo Điều mà chơi. Mày phải đi theo cậu, đi xa xa chớ đừng có lại gần. Xuống tới đó, cậu vô nhà, thì mày phải ngồi ngoài hè, làm bộ ngồi chơi, đừng có nói tới ai hết. Ngồi đó mà phải lóng tai nghe trong nhà, như không có việc chi hết, thì

chừng cậu Ba về, mầy theo mà về. Còn nếu mầy nghe trong nhà rầy-rà thì mầy phải chạy riết về đây cho tao hay. Nhớ hay không?»

Thằng nhỏ gặc đầu rồi thủng-thủng ra cửa ngõ.

Trời nắng chan-chan, dân cư trong xóm từ già chí trẻ đều rút ở trong nhà, thậm chí gà heo mà cũng không đi kiếm ăn, cứ núp dưới bóng mát mà nghỉ, gà sè cánh rĩa lông, heo nằm nghiêng nhắm mắt.

Cậu Tú-Tài Xương lớn-ton đi theo bờ nhỏ trong xóm, mà xuống nhà thím giáo Điều. Cậu mặc một bộ đồ mát bằng lụa trắng, chơn mang giày da vàng, đi bộ khoan-thai, mặt tự-đắc, không lo không buồn chi hết. Những người ở trong xóm đều là tá-điền tá-thồ hoặc của ông Cả, hoặc của thầy Ban-Biện, bởi vậy ai thấy cậu thì cũng phải chào, mà chừng cậu qua khỏi rồi thì họ lại chúm-chim cười, dường như họ biết trước cái nhà cậu sẽ đến vậy.

Thím giáo Điều đương nằm trên võng mà đưa cọt-kẹt, tay gác qua trán, mắt nhắm lim-dim. Thình lình thím nghe động đất, thím mở mắt ra thấy Tú-Tài Xương bước vô cửa, thì thím đứng dậy chào và mời ngồi.

Cậu Tú-Tài ngó quanh-quất rồi hỏi rằng :

— Con hai nó đi đâu thím ?

— Thôi, cậu. Cậu báo hại mẹ con tôi quá, còn hỏi con hai con ba làm chi nữa !

— Có gì đâu mà báo hại ?

— Con tôi nghèo hèn quê mùa, cậu báo hại bây giờ nó có chưa có nghén xấu hổ quá, mẹ con tôi ở đây nữa sao được,

- Nói chuyện chơi có lẽ nào có chữa.
- Nó nói nó có thai đã 3 tháng rồi, bây giờ biết làm sao !
- Con hai nó sợ nó nói như vậy, chớ không có đâu.
- Ý ! tôi coi bộ nó có thai thiệt đa cậu. Tôi là đờn-bà, lời không biết hay sao. Thiệt hết sức khó !
- Có gì đâu mà khó ?
- Việc như vậy mà cậu nói nghe như chuyện chơi chớ.
- Chị hai tôi có tính để cho thím ít trăm đồng bạc dặng thím làm vốn đến xứ khác mua bán làm ăn, tính như vậy thì xong, sao thím còn than khó ?
- Phải, hồi sớm mơi cô Ban-Biện có nói như vậy. Mà tôi nghĩ cô tính đó cũng phải. Bề nào mẹ con tôi cũng phải bỏ xứ mà đi, chớ xấu hổ quá, ở đây nữa sao được. Ngặt con nhỏ tôi nó không chịu đi, nó phiền cậu lung lắm. Thiệt cậu báo hại không biết chừng nào.
- Sao nó lại không chịu đi ? Nó ở đâu bây giờ ?
- Nó nằm trong buồng. Từ sớm mơi tới giờ nó khóc hoài, không ăn uống chi hết.
- Đâu thím kêu nó ra đây coi nó nói sao mà nó không chịu đi ?
- Thím giáo Điều bèn day mặt vô buồng kêu rằng : « Hảo a, ra má biểu một chút con. »
- Cô Hảo trong buồng bước ra liền. Cô mặc áo vải đen, quần vải đen, tóc đã-dượi, nhưng mà sắc mặt nghiêm-chỉnh. Cô ngó cậu Tú-Tài mà cô không chào. Cậu Tú-Tài nãy giờ

làm cứng, mà chùng thấy mặt cô Hảo thì cậu vừa then thũa vừa buồn bực nên cậu day mặt ra cửa, không dám ngó cô.

Cô Hảo vùng hỏi lớn rằng : « Cậu gạt tôi, cậu lấy tôi có chưa, rồi bây giờ cậu bỏ tôi cậu cưới vợ khác phải hôn ? »

Cậu Tú-Tài nghe câu hỏi rõ ràng mà cứng cõi quá, thì cậu biến sắc, trong trí bối-rối không dè cô Hảo, nghị-lực đến thế. Cậu làm thình một hồi rồi cười ngổn-ngổn mà hỏi rằng : « Em giận qua lung lắm há ? Ai học với em rằng qua đi cưới vợ ? »

Cô Hảo chau mày mà đáp rằng :

— Cô Ban-Biện nói hồi sớm mời chớ ai. Phải như vậy hay không ?

— Phải. Nhưng mà qua mới đi coi vợ, chớ chưa có cưới.

— Cậu thề với tôi nặng lắm, sao bây giờ cậu dám bỏ tôi mà cưới vợ ?

— Tại cha mẹ ép, biết làm sao.

— Hồi trước tôi vẫn biết phận tôi nghèo hèn, còn bực cậu giàu sang, không thể nào kết tóc trăm năm với nhau được. Cậu nói bốc rằng việc vợ chồng là việc riêng của cậu, cậu đành nơi nào thì cậu cưới nơi đó, không ai được phép ép cậu. Sao bây giờ cậu lại đồ thừa cho cha mẹ ?

— Thì hồi muốn phải nói huyên vậy mà. Làm con không nghe lời cha mẹ sao được.

— Tôi nghĩ lại thiệt tôi dại lắm. Bây giờ tôi biết khòn, thì đã lỡ rồi. Bữa nay có trước mặt má tôi đây, cậu phải nói cho dứt vạt. Tôi có thai được ba tháng rồi, bây giờ cậu tính làm sao đâu cậu nói đi ?

Cậu Tú-Tài Xương ngồi gục mặt, không trả lời được. Cậu tính trong trí thế nào không biết, mà cậu thò tay vô túi móc khăn ra lau cặp con mắt, rồi cạy móng tay và thủng-thủng nói rằng: « Qua xin em đừng có phiền qua. Qua thương em lắm, nhưng mà nếu qua đem em về làm vợ, thì cha mẹ không chịu, lại xóm riềng họ cũng chê cười, đem em về làm vợ sao được. Qua tính như vậy: để chị hai qua cho em ít trăm đồng bạc đặng em đi với thím đến xứ khác mà ở. Qua chẳng bao giờ bỏ em đâu. Em ở chỗ nào yên rồi, thì gửi thơ về cho qua hay, đặng lâu lâu qua đến qua thăm. Qua nói thiệt với em, chỗ qua coi vợ đó họ giàu lung lắm. Nếu qua cưới vợ được chỗ đó, thì tiền bạc qua biết làm gì cho hết. Qua thề với em bề nào qua cũng cấp dưỡng cho em trọn đời no ấm. Còn như em muốn lấy chồng khác thì việc đó tự ý em, qua không dám cản, mà cũng không dám xuôi. »

Cô Hảo nghe mới bao nhiêu đó, cô vùng tức cười và nói lớn lên rằng: « Thôi, cậu đừng nói nữa. Bao nhiêu đó đã đủ cho tôi hiểu tánh tình đê-tiện của cậu rồi. Thiệt tôi chẳng hiểu tại sao cậu là con một vị điền-chủ làm tới chức Hương-Cã trong làng, cậu học thi đậu tới bậc Tú-Tài, mà cái óc của cậu lại thấp-thỏi đơ-dáy đến thế. Chớ chi cậu nói như vậy: « Thấy mày tao muốn, tại mày đại mày lấy tao thì mày chịu. Bây giờ tao không thêm mày nữa. » Cậu nói như vậy thì bắt quá tôi tức, tôi hồ phẫn tôi, chớ tôi không khinh bỉ cậu được. Sao cậu lại nói cậu thương tôi, mà vì tôi nghèo hèn, cậu không thể làm vợ chồng với tôi được, để cậu cho tiền đặng tôi lánh mặt đến xứ khác mà ở, cho cậu được vợ giàu, rồi cậu cấp dưỡng tôi. Phẫn tôi tuy nghèo hèn, thân tôi tuy bị cậu mà phải nhơ-nhuốt rồi song cái óc của tôi vẫn còn trong sạch, chớ không phải đơ-dáy như óc cậu vậy đâu.

Tôi trọng là trọng hơn nghĩa chớ không phải tôi mê tiền bạc đâu mà cậu mong lấy đồng tiền làm mồi để bọ tôi. Tôi vẫn biết hề tôi nói cho rõ ra, thì chắc cậu phải buồn. Nhưng mà nếu không nói thì ức uất trong lòng tôi quá, nín không được, nên phải nói cho cậu biết.»

Cô Hảo đứng nói một hơi, sắc cô giận, mặt cô đỏ au... Cậu Tú-Tài ngồi gục đầu mà nghe, không biết tiếng chi mà đáp lại.

Thím giáo Điều thấy con giận nên nói nặng lời thì thím can rằng: «Thôi việc đã lỡ rồi, con nói nhiều lời làm chi. Người ta gạt, mà tại con dại mới mang như, chớ phải con khôn con cho má hay, thì có đâu đến đời như vậy. Bây giờ má tính có cái bỏ xứ mà đi thì mới khỏi người ta chê cười. Vậy con phải lo việc đó, chằng nên nói lộn-xộn xóm riêng người ta hay mà xấu hổ?»

Cô Hảo cười mà nói rằng: «Con nói phải quấy cho cậu Tú-Tài nghe vậy thôi, chớ có làm lộn-xộn chi đâu. Nè, cậu Tú-Tài, tôi nói cho cậu biết, theo người ta họ lì ở đây, chừng cậu cưới vợ họ niếu lưng cậu, họ làm rầy rà cho thiên-hạ biết mặt cậu là thẳng điếm dùng văn nói, dùng thể-lực mà phá tiết hạnh con gái quê mùa. Cậu có giỏi bắt quá cậu cậy thể cậy thần mà làm cho tôi ở tù, cái ác cái xấu của cậu còn hơn nữa. Nhưng mà tôi không phải như họ vậy đâu. Làm xấu cho cậu mà có ích gì. Để danh tiếng của cậu cho vẹn toàn chớ, để cho thiên-hạ quý trọng cậu là bực giàu sang học giỏi coi mới ngộ chớ. Nay mai đây mẹ con tôi sẽ đi, để cho cậu ở đây thông thả mà cưới vợ giàu rồi sanh con để cháu cho nhiều mà nối dòng. Mẹ con tôi đi mà không thêm thợ đồng tiền-dơ dáy của cậu đâu, để tiền ấy cho cậu cho vay

đặt nợ, mua ruộng sắm vườn, dặng làm giàu thêm cho lớn mà vinh⁴⁸ mặt vinh mày với thiên-hạ. Tôi nói đủ rồi, thôi cậu về đi, về mà lo cưới vợ. »

Cò Hảo nói dứt lời rồi ngoe-ngoáy bỏ đi xuống bếp.

Tú-Tài Xương ngồi ghì, không chịu về mà cũng không nói chi hết.

Thím giáo Điều vốn là con nhà nghèo, thuở nay thím thường kiên nể nhà ông Cả Hoàng quen rồi, lại thím vì nghe cô Ban-Biện hứa cho 300 đồng bạc nên thím không muốn mich lòng, bởi vậy cô Hảo xuống bếp rồi, thím mới nói với cậu Tú-tài rằng : « Con nhõ giận rồi nó nói đồ nùi. Xin cậu đừng phiền. »

Cậu Tú-Tài gượng cười mà đáp rằng :

— Không. Tôi có phiền chi đâu.

— Mẹ con tôi ở đây cũng làm ăn mà đi đâu cũng làm ăn, nên không lo gì. Ngặt có một điều này, là con nhõ có thai nghén, nên khó một chút.

Cậu Tú-Tài chau mày thở ra rồi nói rằng : « Hồi nầy con hai nó mắng tôi, thiệt tôi muốn chết phứt cho rồi. Nó nói phải lắm, chớ có nói bậy ở đâu. Tôi là người có học mà không ra gì, tôi thấp thõm hơn nó xa lắm. Tôi trai gái với nó dẫu tôi không có hứa làm vợ chồng với nó đi nữa, mà nó lở có chữa thì tôi phải cưới nó, cưới trước khi nó đẻ, dặng tôi nhìn đũa nhõ là con của tôi. Vì như cha mẹ tôi cản trở, không cho phép tôi cưới nó, thì tôi phải ở một mình, đừng cưới vợ khác, để lo mà bảo học mẹ con nó mới phải. Ngặt vì người xứ mình họ kỳ lắm, lấy tá-diễn tá-thổ làm vợ thì họ chê cười ; con nhà giàu có, như là nhà giàu mà

lại có học như tôi, thì phải lựa chỗ đương môn đối hộ mà cưới vợ coi mới được. Tại cái phong hóa như vậy, nên khó quá. Tôi biết tôi bỏ con Hai thì tôi bậy lắm, mà thím nghĩ thử coi, tôi biết làm sao. Xin thím đừng có buồn. Thím đi đến xứ nào, hễ ở yên rồi, thì gửi thơ cho tôi biết. Làm ăn có thiếu thốn thì cho tôi hay. Còn sau con Hai nó có sanh sản, thì thím làm ơn nuôi giùm đứa nhỏ, bề nào nó cũng là cháu ngoại của thím ».

Cậu nói tới đó rồi cậu động lòng, nên cậu chảy nước mắt, khóc thiệt chớ không phải dối.

Thím giáo Điều tuy quê mùa, không có học-thức, nhưng mà thím nghe mấy lời của cậu Tú-tài nói, rồi thím thấy cậu khóc, thì thím hiểu cậu vẫn biết phải, cậu vẫn còn thương cô Hảo, mà tại cái phong hóa bủ bại buộc trói cậu trong vòng đê tiện, bởi vậy thím không trách cậu mà lại khuyên rằng : « Cậu nói như vậy thì tôi phiền cậu sao được. Thôi, cậu đừng có buồn. Cậu về nghĩ, để lát nữa tôi lên nói cho cô Ban-Biện hay dặng mẹ con tôi đi ».

Cậu Tú-tài lau nước mắt, đứng dậy ngó xuống bếp không thấy dạng cô Hảo, cậu bèn nói nhỏ với thím giáo rằng : « Tôi hổ thẹn lắm, không dám thấy mặt con Hai nữa. Tuy nó giận tôi, nó nói không thêm đồng tiền của tôi, song xin thím trước khi đi, phải lên nhà chị Hai tôi, dặng chị Hai tôi đưa tiền bạc để làm vốn đến xứ lạ mua bán làm ăn. Nếu thím nghe lời nó không lấy tiền, thì tôi buồn lắm ».

Thím giáo gặc đầu. Cậu Tú-Tài từ giả bước ra về, mặt mày buồn hiu, chớ không phải vức-vắc như hồi mới vô nhà vậy.

Cô Hảo ở dưới bếp thấy Tú-Tài Xương về rồi, cô mới bước

lên nói với mẹ rằng : « Con là gái, mà con không biết giữ trinh-tiết, để nhục lây tới cha mẹ, thì cái tội của con lớn lắm. Việc con đã lỡ đại rồi, con xin má tha tội cha con. Con nguyện từ rày về sau, con không dám làm như danh-tiết của con nữa. Bây giờ con xin má một điều, là lo sắp đặt mà đi khỏi xứ này cho mau, đi mà đừng có thêm lấy đồng tiền của nhà đó. »

Thím giáo Điều ngó con mà đáp rằng :

- Con đại quá, chuyện gì mà không thêm lấy tiền ?
- Minh lấy tiền người ta khi mình lắm.
- Ồi đời này mà kể gì. Minh nghèo cần phải có đồng tiền. Nếu người ta cho, mà mình không thêm lấy, rồi lên Saigon lấy gì mà ăn ?
- Con ở đợ mà nuôi má.
- Mà mình bán nhà cửa đồ đạc, thì mình lấy bạc, chứ mình xin ai mà ngại.
- Bỏ hết mà đi, đừng bán chác làm gì.
- Hừ ! Con nói đại quá ! sao lại bỏ kia ? Xế chiều rồi, thôi đi nấu cơm.

Ăn cơm chiều rồi, thím giáo mới đi lên nhà thầy Ban-Biện.

Vì Tú-Tài Xương về nói trước hồi xế, nên cô Ban-Biện thấy thím Giáo bước vô thì cô niềm nở chào hỏi mời ngồi tử-tế lắm. Cô kêu người biện làm việc với thầy Ban mà nói rằng : « Nè biện, em làm ơn viết giùm cho thím giáo một cái tờ bán hết nhà cửa đồ đạc cho qua, giá 100 đồng. Em liệu mà đặc tờ, làm riết đi đặng thím giáo lẩn tay mà lấy bạc ».

Chú biện chưng hửng hỏi thím giáo rằng :

— Sao thím bán nhà vậy thím ? Bán rồi chỗ đâu mà ở.

— Qua lên Saigon mà ở.

— Cha chả, lên chi trên ?

— Qua có thằng em ruột ở trên, nó biểu qua lên đặng nó bao bọc cho qua làm ăn.

— Ở, có vậy chăng !

Chú biện làm tờ rồi đọc lại cho thím giáo nghe. Thím giáo lẩn tay vào tờ theo phép. Cô Ban-Biện kêu thím vô buồng, mở tủ lấy đưa cho thím 300 đồng bạc và nói rằng : « Lấy tiền đây mà đi. Đừng nói cho ai biết nghe hôn. Thôi, đi mạnh giỏi ».

Thím giáo Điều lấy bạc bỏ vào túi, bước ra ngoài lềm trầu ăn, rồi từ mà về, miệng cười ngổn-ngổn.

Tảng sáng, ngọn cỏ còn đọng giọt sương ; chơn trời mây còn chớn chớn. Trầu thả ra đồng cho ăn, đi ní-na ní-nàn, thẳng chẵn theo hát rầm-ra rầm-rít.

Mấy mẹ con thím giáo Điều dắt nhau đi lần ra lộ đặng đón xe-hơi đồ mà lên Bắc-liêu rồi hoặc kiếm xe-hơi khác, hoặc đi Tàu mà lên Saigon.

Thằng Hòa với thằng Hiếu nghe nói được đi Saigon thì vui mừng, bởi vậy hai đứa nó đi trước, mặt tươi cười, lòng khấp-khởi. Cô Hảo với thím giáo đi sau, mỗi người bung một cái thùng nhỏ đựng mùng mền cùng áo quần vải, cái củ, cái dĩa rách, chớ chẳng có vật chi qui, cô Hảo rất nghiêm-trang, thím giáo coi bộ buồn-nghiến.

Ra lời lộ mẹ con để thúng trên lều, rồi đứng xúm-xích chung quanh mà chờ xe. Thím giáo ngó lại xóm Láng-Dài, trong lòng ngậm-ngùi. Kia, chỗ bụi tre coi kia là chỗ cái mộ của thầy giáo năm, còn xích tới một chút, chỗ gò nong lúp-xúp đó là mồ phần của cha mẹ. Cái nhà ở đầu xóm, có mấy cây đu-đu đó, là nhà của mình ở thuở nay, ở trong nhà ấy có khi ưu-sầu, mà có khi cũng vui-vẻ. Từ rày về sau mình không được thăm mấy gò mã kia, mà cũng hết vô cái nhà lá nọ, dầu trong túi có 300 đồng bạc mà trong lòng lại không biết vui như mấy năm nay ăn bữa trước thiếu bữa sau. Còn mình đi đây là đi lên Saigon. Mà Saigon là chỗ nào? Bước đường mình sẽ đi coi sao minh-mông, cái chỗ mình sẽ tới coi sao mịt-mù quá!

Thím giáo đương suy nghĩ, thỉnh linh thẳng Hòa hỏi rằng :
« Minh lên Saigon ở luôn trên, không về đây nữa phải hôn má ». Thím giáo gặc đầu và ừ...

Thẳng Hòa hỏi tiếp rằng :

--- Còn cái nhà của mình má bỏ hay sao ?

-- Nhà má bán rồi.

— Sao má không bắt mấy con gà theo, để ở nhà họ ăn-cấp còn gì ?

-- Gà má đã cho chị Cai-tuần rồi.

-- Tôi chịu ở Saigon lắm. Họ nói ở trên thật là vui. Lên trên rồi má cho tôi với thẳng Hiếu đi học chữ Tày nghe hôn má.

-- Ừ

Hương đông mặt trời đã ló ra một vùng đỏ lôm. Có một cái xe-hơi ở phía chợ Hoà-Bình chạy lên, bụi bay mịt mù. Có Hảo đứng ngồi trên lều đường, dựa bèn hai cái thúng, cô tưởng xe đồ tới, nên lật-đật đứng dậy, té ra xe của nhà giàu ở đầu miệt Cà-mau chạy lên Bắc-Liêu chạy ngang qua một cái vù làm cho thặng Hòa với thặng Hiếu sợ, nên niu tay má nó.

Bà Hai Hiền, là người xóm Láng-Dài, gánh một gánh gạo trắng đem ra chợ Hoà-Bình mà bán. Bà ra tới lộ thấy mẹ con thím giáo, thi đề gánh xuống mà nghĩ và hỏi thím giáo rằng :

-- Nghe nói mấy mẹ con bán nhà mà đi lên Saigon ở mua bán phải hôn ?

-- Phải. Bà ở lại mạnh giỏi nghe bà Hai.

-- Ủ. Mấy mẹ con lên trên cũng mạnh giỏi nghe. Đi ra hoặc may khá được, chớ ở đây nghèo hoài.

— Tôi có hai chị em, thặng em tôi cứ viết thư biểu về trên ở cho gần-gũi nó, đặng nó bảo bọc cho mẹ con tôi làm ăn. Tôi bị nó nói quá, thôi nghe lời nó lên trên thử coi.

— Con Hảo nó lớn rồi, lên trên coi có chỗ nào khá gả nó đặng nó có chồng mà lo làm ăn với người ta. Gã nó ở chợ cho sung-sướng thân nó một chút, chớ ở dưới đồng, gã nó cho mấy nhà làm ruộng, cực khổ thân nó tội nghiệp.

-- Đề lên trên rồi sẽ hay.

Cô Hảo nghe nói tới chuyện của mình thì cô hồ người, nên day mặt chỗ khác.

Có một cái xe-hơi khác ở phía Hòa-Bình chạy lên nửa chuyến này thấy mui cao, xe lớn rõ ràng, là xe đò chớ không phải xe nhà giàu. Xe gần tới, thím giáo đưa tay mà ngoắc. Xe chạy chậm chậm rồi ngừng.

Trên xe có một người thấy cô Hảo ngộ, muốn ghẹo chọc nên kêu mà nói lớn rằng: « Má đi Bắc-Liêu phải hôn má? Lên xe mau mau đi ».

Cô Hảo mắc cỡ, nên cúi mặt xuống đất. Thím giáo từ già bà Hai Hiền rồi bung thúng lên xe với ba đứa con. Xe phát chạy thẳng Hòa với thẳng Hiếu cười ngổn-ngổn, còn thím giáo với cô Hảo ngó vò xóm Láng-Dài, mặt mày buồn hiu.

Xe lên tới Bắc-liêu, thím giáo hỏi thăm thì họ nói bữa nay không có tàu, còn mấy cái xe đò đi Saigon thì đã chạy hết từ hồi khuya. Họ biểu phải chờ để 10 giờ rưỡi, xe thơ dưới Cà-mau lên rồi đi mới được.

Thím giáo bèn dắt mấy đứa con đi lại chợ, tinh kiếm tiệm cơm mà ăn cho no, rồi sẽ trở lại bến xe mà chờ xe. Mấy mẹ con đương đi thơ thân ngoài đường, bỗng có một người đờn-ông, ở trong tiệm hàng xen bước ra, kêu lớn rằng: « Thím giáo, thím đi đâu đó? » Thím giáo day lại thấy Hương-sư Thiện thì chưng-hửng. Thím nói hơi bỡ-ngợ rằng: « Ủa! Ông Hương-sư. Tôi đi lên Saigon. Mà xe-hơi chạy hết rồi, họ biểu phải chờ tới 10 giờ rưỡi có xe Cà-mau lên rồi đi mới được ».

Hương-sư Thiện ngó cô Hảo với 2 đứa nhỏ rồi hỏi rằng:

— Sắp nhỏ của thím đây phải hôn?

— Thưa, phải.

Hương-sư Thiện châm chỉ ngón cô Hảo rồi nói rằng : « Thím khoan đi đã. Về nhà tôi đặng hỏi thăm một chút ».

Thím giáo dụ-dự không biết liệu lẽ nào. Hương-sư nói tiếp rằng : « Đi theo tôi về nhà, đặng tôi hỏi thăm công chuyện. Đi theo tôi đây ».

Hương-sư đi trước, mấy mẹ con thím giáo theo sau, cứ làm thình mà đi, không nói chuyện chi hết.

Hương-sư Tô-hồng-Thiện ở đường xuống xóm Làng. Ông ở một cái nhà ngói ba căn, vách tường nền đúc, nhà cất gần sát mé lộ, chừa sân chừng vài ba thước mà thôi, bên tay mặt có một cái nhà nhỏ để xe-hơi, còn nhà bếp thì cất phía sau. Nhà bề ngoài coi không đẹp, nhưng mà ở trong chung dọn hực-hở, ghế, bàn, tủ, ván, toàn bằng danh mộc, gần cửa buồng lại có để một cái tủ sắt thiệt cao lớn.

Hương-sư Thiện về tới nhà thì đi thẳng vô phía trong. Thím giáo bước vô hàng ba, để cái thúng vô góc tường, rồi rón-rén bước vô cửa. Cô Hảo cũng để cái thúng của cô dựa bên thúng của thím giáo, rồi đứng xó-ró ngoài hàng ba với hai đứa em.

Hương-sư trở ra, thấy thím giáo đứng dựa đầu một bộ ván bên phía tay trái, thì biểu rằng : « Thím ngồi trên ván đó thím giáo ; ngồi chơi mà, còn sắp nhỏ đâu ? » Thím giáo ít hay tới nhà giàu, nay vô đây thấy đồ đạc hực-hở thì thím khờp, nên cóm-róm không dám ngồi.

Bà Hương-sư mặc áo bà-ka lụa trắng mà quần cũng bằng lụa trắng, tóc chải láng nhuốt, da mặt coi trắng đẽ, ở trong buồng bước ra, và chúm-chim cười, và hỏi rằng : « Thím giáo

đây phải hôn ? Hồi trước thầy giáo đi chợ thầy hay ghé nên tôi biết thầy. Còn thím tôi không có gặp lần nào... Thím ngồi mà, ngồi đó chơi... Bày trẻ đâu, lấy trầu ăn coi bây.»

Bà Hương-sur và nói và và ngồi trên ván, Thím giáo thấy chủ nhà mời quá nên ngồi ghé lại đầu bộ ván, mà phía trong vách. Bà Hương-sur hỏi :

— Nghe ở nhà tôi nói thím đi có dắc mấy đũa nhỏ. Đâu sắp nhỏ đâu ?

— Thưa, nó ở ngoài trước.

— Ủa, biểu nó vô chớ, sao lại ở ngoài. Thím kêu hết vô đây coi được mấy đũa.

Ông Hương-sur bước ra kêu cô Hảo và hai đũa nhỏ mà biểu vô nhà. Ba đũa lớn-lớn bước vô, cúi đầu chấp tay xá ông bà Hương-sur, rồi lại đứng dựa bên thím giáo.

Bà Hương-sur chậm-chỉ ngó ba đũa một hồi rồi hỏi rằng :

— Thím được tới 3 đũa con lận sao ?

— Thưa, phải. Tôi có 3 đũa đó.

— Thím có phước quá, được tới 2 đũa con trai. Vợ chồng tôi không có con trai thì cho tôi một chút con gái cũng được. Cái này bạch tuột, thiệt buồn quá.

— Thuở nay bà không có sanh lần nào sao ?

— Có đâu !

— Bà còn trẻ, có lẽ sớm muộn gì rồi cũng có con chớ lẽ nào không ?

--- Tôi vái hết sức, chùa nào tôi cũng có cúng, mà không biết tại sao không có con không biết... Nghe nói thím tính dắt sắp nhỏ lên Saigon mà ở phải hôn?

--- Thưa, phải.

--- Lên Saigon ở làm nghề gì mà nuôi con. Đất Saigon khô lắm, chớ không phải như dưới mình vậy đâu. Thím có bà con ở trên hay không?

--- Thưa, có. Tôi có một thằng em trai ở trên.

— Phải có quen vậy mới được, chớ mình lạ lên đất Saigon mà không có ai chỉ dẫn thì có dễ gì đâu. Người em thím làm việc gì ở trên?

— Thưa, nó làm thầy thuốc Annam.

— Thầy thuốc gì? Hốt thuốc Bắc phải hôn?

— Thưa, phải.

— Có học làm thuốc hay sao?

--- Thưa, có. Hồi trước cha sắp nhỏ tôi có dạy ít năm, nên nó biết chút đỉnh, coi mạch hốt thuốc được.

--- Em thím ở Saigon mà ở lối nào nhằm đường gì, thím biết hôn? Saigon minh-mông lắm, phải biết rõ chỗ ở kiếm mới được.

--- Thưa hôm Tết nó có gởi thơ về nói nó ở Khánh-Hội. Nó nói trên dốc cầu mống đi thẳng xuống một khúc lờ ngã ba, có đường tẻ qua tay trái. Đứng có đi đường đó, phải vô cái đường đất bên phía tay mặt, vô một chút thì có nhà có phố nhiều, vô đó hỏi thăm thì người ta chỉ cho.

--Biết rõ như vậy thì được.

Bà Hương-sur biểu cô Hảo dắt hai đứa em vô phía trong mà chơi và kêu con Sáu, là đứa ở hầu trầu nước, mà dặn mỡ tú lấy bánh cho hai đứa nhỏ ăn. Mấy chị em cô Hảo theo con Sáu vô trong. Chừng cô Hảo đi ngang trước mặt bà Hương-sur thì bà châm-bầm ngó cô, đến cô vô khuất tấm màn treo cửa buồng rồi, bà mới day lại mà nói với thím giáo rằng : « Con nhỏ ngộ thiệt. Bộ nó có ghen phải rồi ».

Thím giáo Điều hồ then, nên cúi mặt xuống, không nói chi hết.

Nãy giờ ông Hương-sur nằm cái ghế xích-đu giữa nhà mà hút thuốc. Bây giờ ông mới ngồi dậy mà nói rằng : » Thím giáo nè, việc nhà của thím, vợ chồng tôi biết rõ hết. Mấy mẹ con chị Cả đều là người không có lương-tâm. Còn anh Cả của tôi thì ãnh yếu ớt quá, ở trong nhà ãnh không dám quyết đoán việc gì hết. Nhà có tiền, mà con cháu ít, lẽ thì ta phải lấy nhơn đức mà ở đời chớ sao lại còn ham giàu mà làm việc bất nghĩa. Tôi can không được tôi ghét tôi bỏ, làm sao đó họ làm. Tôi cũng chống mắt mà coi họ ham giàu rồi họ giàu đến bực nào cho biết. Tuy hồi trước thầy giáo nghèo song thầy là một nhà lễ nghĩa. Bây giờ thầy khuất rồi, mình cưới con gái thầy cho con mình, thiên-hạ thấy vậy họ càng kính phục, chớ ai dám chê cười. Huống chi con mình nó lớn làm việc không phải, dầu nó có tháo trúc, mình cũng phải ép nó chuộc lỗi của nó, như vậy mới nhằm đạo-lý chớ. Mà chẳng những là con thầy giáo, dầu con ăn mày đi nữa mình cũng phải làm như vậy. Chị Cả chỉ không biết đều, chỉ nói nhiều tiếng nghe bất nghĩa lắm. Tôi thấy mấy mẹ con thím

thiệt tôi chịu không được. Tôi muốn bắt ở lại đây tôi nuôi, người ta lấy ruộng lại không cho thím muốn, tôi cho thím mượn ruộng của tôi đừng thím làm; người ta đuổi thím phải dỡ nhà mà đi, không cho ở trong đất nữa, tôi cất nhà khác trong đất của tôi cho mẹ con thím ở, coi ai dám làm sao tôi cho biết. Ngặt gì tôi với anh Cả là anh em ruột, bề nào cũng ruột thịt với nhau, làm như vậy té ra tôi là em mà tôi ngỗ-nghịch với anh, tôi làm đều nhục nhã cho anh, thiên-hạ thấy vậy người ta chê cười tôi. Thôi, thím có một người em ở Saigon, thì thím lên đó mà nướng nấu cũng được. Mà Thím đi làm chi gấp, ở đây chơi một hai bữa rồi sẽ đi ».

Thím giáo không dè Hương-sur biết việc riêng của mình, bởi vậy thím ngồi nghe Hương-sur nói chuyện thì thím lấy làm lạ hết sức. Chừng Hương-sur nói dứt rồi, thím mới hỏi rằng :

--- Việc của con nhỏ tôi sao ông bà hay ?

--- Bữa hôm hai vợ chồng tôi có xuống dưới. Xuống tỉnh tỉnh, mà vợ Ban-Biện nó đọc hết công chuyện cho tôi nghe, rồi nó hỏi tôi coi phải tỉnh làm sao. Chuyện dễ quá, có gì khó đâu mà phải tỉnh. Tôi nói ngay : Tú-Tài Xương nó tư tình lữ với con thím có chữa rồi thì nó phải cưới. Tôi các nghĩa nếu cưới con thím thì được 3 điều phải : 1. cứu danh giá một người con gái khỏi bị nhờn-nhuốt, 2. làm cho thằng Xương khỏi mang tội ác, 3. được tiếng khen không tham phủ phụ bản. Tôi lấy lẽ phải tôi nói cho mà nghe, mà chị Cả ham giàu, không biết nhờn nghĩa gì hết, chỉ quyết làm sui với Bà-Hộ Chỉnh đừng ăn của, bởi vậy chị đã không nghe lời tôi mà chỉ còn mắng tôi nữa. Còn thằng Xương nó có học, mà nó

cũng không ra gì, nó nghe lời bà già nó, thôi còn kể gì nữa. Tôi nghe vợ Ban-Biện bàn soạn cho thím 300 đồng bạc, đặng thím dắt con đến xứ khác làm ăn. Nó có cho hay không, mà thím đi đây?

— Thưa, có. Tôi làm tờ bán hết nhà cửa đồ đạc cho cô Ban-Biện rồi cõ cho tôi 300 đồng bạc. Con nhỏ tôi nó rầy, nó không cho tôi lấy, mà tôi nghĩ phận tôi nghèo, nếu không lấy thì đến xứ lạ có vốn đâu mà mua bán làm ăn, bởi vậy tôi phải lấy.

--- Con nhỏ nó rầy thím đó phải lắm. Họ không ra gì mà lấy đồng tiền của họ làm chi.

Bà Hương-sur tiếp mà nói rằng: « Bữa hôm ở nhà tôi gây với chị Cã dữ quá. Mà chị đó chỉ nói kỳ lắm, không gây không được. Hôm đó ở nhà tôi giận, muốn đi thẳng xuống nhà thím đặng nói công chuyện cho thím nghe. Tôi sợ làm vỡ lở thiên hạ họ hay họ chê cười, tôi can hết sức, nên ông mới chịu về. Hôm nay ông còn phiền lung lắm, ông nhứt định không thêm bước chơn tới nhà anh Cã nữa. Ông lại nói chị Cã chê thím nghèo, không thêm làm sui với thím, để ông nuôi con nhỏ rồi ông gả nó coi có hơn con chị hay không ».

Thím giáo bèn nói rằng: « Ông với bà thương mẹ con tôi, thiệt tôi đội ơn lung lắm. Nhưng mà có lẽ nào tôi dám chen vô giữa mà làm cho ông Hương-sur với ông Cã mich lòng nhau ».

Vợ chồng Hương-sur nghe lời nói trung hậu dè dặt như vậy thì ngó nhau mà cười.

Bà Hương-sur lại nói rằng: « Con nhỏ ngộ quá, cho nó trang xuất ăn mặc tử-lễ thì con nhà giàu nào mà dám bi với

nó. Tôi biết con gái út Bá-hộ Chỉnh mà. Con đó xấu oắc, coi không được. Chị Cả chỉ mê giàu, rồi chỉ chóa mắt, chỉ khen bươn.

Vợ chồng Hương-sur theo cầm thím giáo ở lại chơi ít bữa. Thím giáo thấy người ta thương, thím không dám từ, nên phải vưng lời.

Bà Hương-sur kêu thợ may mà mượn may cho thím giáo với cô Hảo mỗi người một cái quần lạnh một cái áo xuyên và may cho 2 đứa nhỏ mỗi đứa một bộ đồ vải trắng.

Ở mấy ngày vợ chồng Hương-sur thấy tánh nết của cô Hảo thì càng thương thêm, mà thương cô Hảo chừng nào lại càng phiền vợ chồng Hương-Cả Hoàng chừng nấy.

Thím giáo Điều ở được 7 bữa, rồi nghỉ không lẽ ở hoài, nên xin phép vợ chồng Hương-sur mà đi Saigon. Vợ chồng Hương-sur liệu nuôi không được, mà cũng không lẽ cầm hoài, nên chịu cho đi và nói đề khuya rồi sẽ sai người nhà đưa ra xe-hơi và mua giấy cho.

Tối lại Hương-sur mới nói với thím giáo rằng : « Vợ chồng tôi muốn nuôi thím với mấy cháu lắm, ngặt làm như vậy thì khó coi, nên nuôi không được. Thôi, thím lên Saigon kiếm công chuyện mà làm ăn. Bề nào vợ chồng tôi cũng không bỏ thím đâu. Việc con cháu đã lỡ rồi, thím chẳng nên buồn. Thím rán nuôi nó. Ai quấy thì để cho họ quấy thím, cứ làm phải thì Phật Trời không phụ thím đâu. Thím lên Saigon làm ăn, nếu có xảy ra việc gì nguy hiểm, thì phải gởi thơ cho tôi hay. Còn chừng cháu sanh sẵn, thím cũng gởi thơ cho tôi biết coi con trai hay là con gái. »

Đến khuya mấy mẹ con thím giáo thức dậy sửa soạn đi. Bà Hương-sur đưa 100 đồng bạc mà nói rằng : « Bây giờ thím có

tiền nhiều, nên tôi không cần giúp nhiều nữa mà làm gì. Thôi, thím lấy 100 đồng bạc đây để dành chừng nào con cháu sanh sẵn thì trả tiền nhà thương và mua thuốc men cho nó uống. Thím hãy nhớ, hễ có việc chi uất-trắc thì gửi thư về cho vợ chồng tôi hay. »

Thím giáo tạ ơn rồi từ mà đi. Ông Hương-sur cho một người trong nhà dắt ra bến xe hơi, mua giấy cho mấy mẹ con và coi lên xe ngồi tử-tế rồi mới về.

Xe rút chạy, mẹ con thím giáo Điều đã ngậm-ngùi nỗi ly hương, mà lại ái-ngại thân lữ-khách.

Đoạn thứ II
THẾ ĐẠO KỶ KHU.

LỚI ba giờ chiều, mặt trời dọi nắng như đồ lửa, lại thêm đường trán dầu hơi lên nóng như lò than.

Một người đàn-ông, trạc chừng 35 tuổi, mặt một cái áo bà-ba với một cái quần vải trắng, quần áo đã cũ mà lại dơ, chơn mang một đôi guốc, đầu hớt tóc điệu ma-ninh mà không đội nón nên tóc xấp-xải phủ trán, tay mặt che một cây dù vải trắng mà cũng cũ mèm, tay trái vắt một cái áo xuyên đen dài, tay với vạt lòng-thông, lại cầm một cái gói với khăn đóng bằng nhiều đen mà chỗ trở màu đỏ, nhiều chỗ lòi mền lót ở trong ra xám-xám.

Người ấy đi qua cầu mống Khánh-Hội, tuy có che dù, song bị lên dốc cầu mệt, lại bị trời nắng nóng-nực, nên mồ-hôi ra ướt áo phía sau lưng một khoanh bằng cái đĩa. Qua cầu rồi thì lằm-lủi đi xuống dốc, tới ngã ba vô hãng tàu Nhà-Rồng thì lại queo qua phía tay mặt mà đi theo cái đường đất vô dãy phố ngói củ vách ván, nền đất chừng 9-10 căn.

Một tốp con nít, hơn 10 đứa, xúm nhau chơi trước cửa phố ấy, trững giỡn om sòm. Có một đứa con trai, chừng 9 tuổi, mặc quần vải đen, không có áo, tóc xụ-xộp, ngó thấy người che dù nói trên đó đi vô, thài nó la « cha », rồi bỏ chơi tuôn chạy ra mà đón. Người ấy hỏi thẳng nhỏ rằng :

— Có má ở nhà hôn ?

— Không có, má đi đánh bài từ hồi ăn cơm rồi cho tới bây giờ, má biểu ở nhà coi nhà mà má không có cho su, nên đói bụng muốn chết.

— Sớm mơi không có ăn cơm hay sao mà đói ?

— Có chớ. Mà ăn từ hồi sớm mơi lâu quá, không đói sao được. Cha cho một đồng su mua bánh ăn, cha.

— Để thủng-thẳng vô nhà đã.

Hai cha con dắt nhau vô căn phố thứ ba. Người cha móc cây dù trên vách buồng, máng cái áo xuyên dài với cái khăn đóng nơi mấy cái đinh theo vách, để cái gói trên cái bàn nhỏ dựa cửa, rồi cởi áo bà-ba bận trong mình đó ra. Thằng nhỏ đứng chờ, chừng nó thấy cha nó lại ngồi cái ghế dựa bàn nó mới nhắc xin su nữa. Người cha bèn móc túi dây-nịch lấy ra một đồng su mà đưa. Thằng nhỏ chụp lấy rồi vụt chạy ra cửa.

Người này tên Lý-kỳ-Lân, xưng là thầy thuốc bắc, nhưng mà người trong xóm hễ có đau ốm thì họ lại nhà thương thì mà xin thuốc, bởi vậy thầy không có thân-chủ, từng thế thầy phải sang qua nghề thầy bói, mỗi buổi sớm mơi thầy qua chợ Bến-Thành trái nhứt-trình ngồi trên lề đường mà xủ quẻ đoán may rủi, giàu nghèo cho thiên-hạ. Thầy ở căn phố này đã được bốn năm rồi, những người biết thầy đều kêu là

« Thầy Ba Lân ». Thầy có vợ và vợ chồng chỉ có một đứa con trai đờ mà thôi, năm này 9 tuổi, đặt tên là Phụng. Thầy gốc ở xóm Láng-Dài thuộc tỉnh Bắc-Liêu, vốn là em của Lý-thị-Phòng, kêu là thím giáo Điều, chúng ta đã biết rồi.

Thầy ba Lân về nhà cởi áo một hồi khô mồ-hôi rồi, thầy mới nằm trên bộ ván dầu nhỏ mà nghỉ. Cách chẳng bao lâu vợ đi đánh bài về, bước vô thấy thầy Ba Lân nằm thì cười và hỏi rằng :

— Bữa nay hôi đất hay không ?

— Dễ xài.

— Kiếm được bao nhiêu ?

— Bốn năm cắt.

— Dở khệt ! Tôi ở nhà mà tôi kiếm được một đồng mẩy.

— Giỏi ! Tôi kiếm ít, vậy mà chắc ăn, bữa nào cũng có. Minh kiếm nhiều, mà tôi sợ có bữa phải bán áo bán quần.

— Dễ hơn !

Hai vợ chồng cãi lầy, bỗng có thím tư Hữu hồng con lại đứng ngay trước cửa kêu mà nói rằng : « Thím Ba, có ai hỏi thăm nhà thím đây. » Vợ thầy ba Lân ngó ra thì thấy hai người đàn-bà bung bùng, có dắt 2 đứa nhỏ, đương dợm bước vô cửa.

Thầy Ba Lân ngồi dậy, ngó ra, rồi la lớn lên rằng : « Chị hai ! Chị mới lên tới đây hay sao ? »

Thím giáo Điều thấy em thì mừng, bèn xăng-xóm bước vô không ái ngại nữa. Cô Hảo với hai đứa nhỏ cũng bước vô.

Vợ thầy Ba Lân cũng mừng, song thấy chị đi mà có đặc theo 3 đứa con thì hỏi rằng :

--- Chị đi mà chị đặc hết sắp nhỏ theo rồi ai coi nhà ?

— Nhà tôi bán rồi.

— Ủa sao vậy ?

— Tôi bán nhà dựng lên trên này mà ở.

Vợ Ba Lân nghe nói như vậy thì chau mày, coi sắc mặt không vui, quày quả đi vô buồng.

Thầy Ba Lân ngó mấy đứa con của thím giáo rồi nói rằng :
« Mấy năm nay tôi không có về dưới, bây giờ sắp nhỏ coi lớn đại. Con lớn đây là con Hảo phải hôn ? »

Thím giáo ngồi trên ván, lột cái khăn choàn hầu xuống mà lau mặt và đáp rằng :

— Con Hảo đó ă.

— Còn hai đứa nhỏ tên gì ? Tôi quên.

— Thằng lớn đó là thằng Hoà, còn thằng nhỏ là thằng Hiếu. Tôi để được trúc năm rồi cậu mới đi mà.

— Phải a. Năm tôi đi thì con Hảo mới 12 hay là 13 tuổi gì đó, bây giờ nó lớn đại. Sắp này nếu tôi gặp ngoài đường thì tôi có biết đâu.

— Thằng Phụng đi đâu, nãy giờ không thấy nó ?

--- Nó mới xin su rồi chạy đi mua bánh đăng quán. Có việc gì hay sao mà chị không ở dưới nữa lại đi lên trên này ?

— Ối! công chuyện dài lắm, để thủng-thủng rồi tôi sẽ nói cho cậu nghe.

— Nhà chị bán cho ai ?

— Bán cho họ ở dưới.

— Bán được bao nhiêu ?

— Có 30 đồng bạc,

— Sao mà rẽ dữ vậy ?

— Tôi buồn nên bán mà đi phứt cho rảnh.

— Cha chả ! Ở đất Saigon này khổ lắm. Chị là đờn-bà, mà lại mang tới ba đứa con, làm sao cho đủ ăn ?

— Tôi buồn bán bậy bạ kiếm một ngày đôi ba cắt cũng được mà.

— Đôi ba cắt làm sao cho đủ ? Ở đất này tốn hao trăm bề, chớ phải như ở dưới mình hay sao. Phải trả tiền phố, phải mua cơm gạo, phải mua dầu đèn, phải ăn bánh hàng, mỗi đều phải tốn hết thảy. Chị có 30 đồng bạc vốn, tôi sợ chị làm trong vài tháng thì tiêu hết.

— Không có sao đâu.

Vợ Ba Lân nghe nói chị chồng có 30 đồng bạc thì bước ra nói rằng :

— Mình khéo lo ! Chị hai có vốn tới 30 đồng bạc còn gì nữa. Vậy chớ hồi mình lên Saigon mình có vốn lại bao nhiêu ? Lên tới trên này có 9 đồng bạc, mà mấy năm nay cũng xong vậy.

— Chỉ bì với mình sao được.

— Sao lại không được. Chị đừng có lo chị Hai. Chị mượn phố chị ở, chị lập một cái quán trà-huế, còn dư bao nhiêu chị để

tôi cho giùm tiền góp, lấy lời chị ăn không hết. Đầu tháng kia còn hai căn phố trống đó, chị mượn phứt một căn chị ở đi. Phố có 5 đồng một tháng rẻ quá.

Thím giáo ngo-ngoáo một hồi rồi nói rằng :

— Thôi, cho mấy mẹ con tôi ở đậu đở vài bữa rồi sẽ hay.

— Ở đở ít bữa thì được.

Thằng Phụng đi chơi về, bước vô thấy khách lạ đầy nhà, không biết là ai, đứng ngó thằng Hòa với thằng Hiếu trần-trần.

Ba Lân chỉ nó mà nói với chị rằng : « Thằng con của tôi đó đa. Lại xá cô Hai đây, Phụng. »

Thằng nhỏ lấy mắt mà ngó, không xá, không chào chi hết.

Thím giáo nói rằng : « Lớn rồi nó giống hịch má nó. Hai đứa đó là anh của con đa : Nó ở ruộng nên quê mùa lắm, con dắt giùm nó đi chơi đi. »

Thằng Hòa bước ra ngoài, Thằng Hiếu với thằng Phụng đi theo, rồi ba đứa làm quen nói chuyện với nhau.

Tối lại thím giáo Điều mới thuật việc nhà của thím cho vợ chồng Ba Lân nghe. Thím tỏ thiệt việc cô Hảo lấy Tú-Tài Xương có chữa, bà Cả Hoàng hăm he làm hại, lại Tú-Tài Xương cũng làm lơ, lo cưới vợ khác, bởi vậy thím phải bán nhà mà đi, trước tránh đỡ tiếng chê cười, sau khỏi bị bà Cả làm khó dễ. Vì thím biết bụng vợ Ba Lân không tốt nên thím giấu biệt sự cô Ban-Biện cho 300 đồng bạc, và sự vợ chồng Hương-sư Thiện cho thêm 100 nữa, sợ nói ra rồi vợ chồng Ba Lân hỏi mượn, làm lộn-xộn tiêu hết đi.

Ba Lân nghe rõ đầu đuôi việc cô Hảo, thì nổi giận, nên nói rằng :

— Chị đi bậy quá ! Theo tôi, thì tôi ở lại đó, coi ai làm sao mà hại tôi được đâu hại thứ coi. Sợ việc gì nên phải bỏ xứ mà đi.

— Ồi thôi ! Minh sức như châu-chấu, còn người ta như cái xe, mình chống sao cho lại người ta.

— Chén đá mình chọi với chén kiêu, đầu mình có bể thì cái chén kiêu cũng bể, sợ gì mà không chọi.

— Cũng tại con mình nó dại lắm nên mới ra cơ đồi như vậy, mình phải trách mình chớ không nên trách người ta.

Vợ Ba Lân xen vô mà nói rằng : « Chị Hai thiệt thà quá ! Theo tôi, nếu con tôi nó lấy con bà Cã mà có chữa, thì có phải dễ đâu. Phải cưới con tôi thì mới êm, bằng không thì tôi làm rùm mang xấu cả kiến họ. Còn muốn cho tôi đi đặng thông thả mà cưới chỗ khác, thì cầu cho tôi đôi ba ngàn, biết tôi chịu hay không mà. Họ không có cho chị đồng nào hay sao ? »

Thím giáo dụ-dự rồi đáp rằng :

— Không có.

— Tức chết đi !

— Thôi, mợ. Ở đời tính việc hung dữ làm chi. Minh ở phải, ai có làm quấy thì Trời Phật biết cho họ.

— Nói như chị vậy thì hết chuyện rồi. Minh nghèo, làm thế gì miếng có tiền thì thôi. Chị muốn ở phải, mà không

có cơm ăn, chi đói chi chết rồi ở phải sao được ?

— Nếu vậy thì giàu mới làm phải được, còn nghèo làm phải không được hay sao ? Tôi cứ làm phải hoài, dầu người ta không biết chớ có lẽ Trời Phật cũng hay.

Vợ Ba Lân quen thói ham tiền bạc, nghe chi nói chớa-chất quá thì tức cười.

Thim day lại hỏi Ba Lân rằng :

— Còn cậu mợ lên Saigon làm ăn mấy năm nay vậy mà khá không ?

— Trời ơi, nghèo muốn chết, khá giống gì được.

— Cha bày trẻ hỏi đó có dạy cậu sách thuốc nhiều. Cậu coi mạch hốt thuốc cho người ta không được hay sao ?

— Tôi coi mạch đoán chứng bịnh như thần, ngặt vì tôi nghèo, nhà cửa lồi thối, ăn mặc xập-xệ họ không tin, nên họ không chịu uống thuốc, biết làm sao. Chớ chi tôi có vốn một vài ngàn, tôi dọn tiệm thuốc rục rở, tôi mượn nhứt-trình cồ-động, tôi in lời rao mà rải, tôi treo bản eùng đường thì chắc tôi kiếm su đậu lắm.

— Cha sắp nhỏ tôi hỏi trước có dọn tiệm dọn tèo gì đâu, mà họ cũng rước hốt thuốc liền liền đó sao.

— Ở dưới đồng khác, còn ở đất Saigon khác. Chi phân bì sao được. Ở đất này phải làm cho chớa con mắt thiên-hạ thì kiếm tiền mới được.

— Cậu không làm thuốc, vậy cậu làm nghề gì ăn ?

— Tôi làm Thầy hỏi.

— Cậu biết bói hay sao ?

— Hồi trước anh Hai có chỉ sách bói, sách tướng cho tôi chút đỉnh. Tôi coi sách rồi tôi xử quẻ nói bậy nói bạ kiếm tiền cũng được.

— Nói bậy nói bạ mà họ tin sao ?

— Ở đất Saigon dễ cái đó lắm. Làm việc gì họ cũng đi bói hết thấy. Tôi bói cho mấy ông mấy cô cả ngựa cũng no rồi. Có người trúng lớn họ về họ thưởng tôi tới năm ba đồng bạc. Mình bói mình đừng có đoán quyết, mình nói phân hai bề nào cũng trúng.

— Chà ! Cậu làm nghề đó cũng đủ ăn hả !

— Khá lắm chị. Mà tôi nói cho chị nghe chơi, chị đừng xi ra, họ biết rồi họ không thèm bói nữa tôi chết đói đã.

— Ai đại đủ vậy hay sao.

Vợ Ba Lân hỏi thím giáo rằng :

— Chị nói chị bán nhà 30 đồng bạc, chị đi xe hơi với mấy đứa nhỏ tốn hao bộn rồi, bây giờ chị còn được bao nhiêu ?

— Tôi còn đủ.

— Sao mà còn đủ được ?

— Tôi có ít chục gia lúa. Hôm đi tôi có bán lấy bạc đó mà đi đường.

— À, có vậy chăng !... Ở Saigon có túi móc túi nó móc nghề lắm. Chị còn bao nhiêu bạc thôi đưa tôi cất, chớ chị để trong mình không xong đâu. Túi nó thấy chị ở ruộng lên, nó theo chị lắm đã.

--- Tôi may trong túi áo chặc cứng, làm sao mà họ lấy được ?

--- Nó móc túi không được, thì nó lắt đi chớ.

— Giống gì mà dữ vậy !

--- Ở, nó dữ lắm mà.

--- Thôi, để sáng mai tôi mở túi ra rồi tôi sẽ gửi tiền cho cậu mợ cất giùm.

Đêm ấy vợ chồng Ba Lân với thằng Phụng thì ngủ chung một cái giường trong buồng, nhường bộ ván nhỏ phía trước cho mấy mẹ con thím giáo chen nhau mà ngủ đở.

Thím giáo có 400 đồng bạc trong mình, thím nghe nói họ móc túi thì thím sợ, ngặt thím đã nói lở với em rằng thím có 30 đồng mà thôi, lại thím không tin bụng em đâu, nên thím không biết liệu lẽ nào. Thím đợi trong nhà ngủ hết rồi thím mới lên ngồi dậy mở túi móc bạc ra mà đếm. Nhờ cái đèn trong buồng dọi sáng, thím soạn bạc lại, thì còn đủ 3 tấm giấy sắn của cô Ban-Biện đưa, với 5 tấm giấy hai chục của bà Hương-sur cho. Còn tiền bán lúa được 26 đồng bạc, từ hôm ra đi đến nay, trả tiền xe từ Láng-Dài lên Bắc-liêu với cho sắp nhỏ ăn bánh, và mượn xe qua Khánh-hội, mề hết 3 đồng, dư lại 23 đồng thì thím gói giấy riêng coi lại cũng còn đủ. Thím bèn lấy một tấm giấy 20 bèn kia với 10 đồng bạc lẻ bên này, cộng là 30 mà để riêng. Còn lại 380 đồng với gói 13 đồng, thím bỏ cái gói 380 đồng vào túi tay mặt, lấy kim chỉ trong cái thúng của thím mà may miệng lại chặc cứng. Gói 13 đồng thì thím bỏ vào túi tay trái để mà xài, nên không cần cất kỹ.

Sáng bữa sau thím giáo thức dậy gửi 30 đồng bạc cho vợ Ba Lân cất giùm. Vợ Ba Lân thấy bạc thì cười và nói rằng : « Ủ, để tôi cất giùm cho, chừng nào có việc dùng thì sẽ lấy mà dùng. »

Ba Lân bận áo dài, bịt khăn đóng, sửa soạn qua chợ Bến-Thành mà bán. Khi ra đi anh ta kêu vợ mà dặn rằng : « Minh đi chợ mua thịt cá đặng nấu cho chị Hai với sắp nhỏ ăn. Sớm mời tôi không ăn cơm nhà đâu. Ở nhà ăn đi, đừng có chờ ».

Vợ Ba Lân rủ thím giáo đi chợ Bến-Thành mua đồ ăn, để cô Hảo ở nhà coi nhà với mấy đứa nhỏ. Đi chợ về, thím giáo đứng ngắm cái ngã ba đường dưới cầu Khánh-Hội, thiên hạ đi qua lại dập dềnh, có thể lập quán tại chỗ đó mà bán đồ được. Về tới nhà, thím lại đi thẳng lại coi 2 căn phố trống đầu làng kia, thì căn nào cũng sạch sẽ, có thể dọn được.

Đến xế Ba Lân về, thím giáo tỏ ý muốn mượn một căn phố mà ở riêng cho thông thả, rồi lập dựa lề đường tại ngã ba vô Nhà Rộng, một cái quán bán trà huế, dứa xiêm, trầu, thuốc, bánh trái chút đỉnh kiếm lời mà nuôi con. Ba Lân muốn cho chị có nghề làm ăn đặng mình khỏi nuôi, bởi vậy nghe chị tính như thế thì khen phải, lật đật đi mượn phố giùm, đi mua một cái chông, để trong buồng, một bộ ván thông lót phía trước.

Anh ta lại biểu vợ đi mua đèn, mua chén, đĩa, ơ, nồi, đủ đồ cho chị ăn ở riêng.

Thím giáo dọn nhà yên rồi, Ba-Lân mới lo lập một cái quán cho chị mua bán. Nhờ có 30 đồng bạc đó anh ta mới đặt cho thợ mộc đóng một cái bàn đặng để đồ bán, đóng một cái ghế dài cho thiên-hạ ngồi ăn bánh uống nước trà-huế, đóng 2 cái ghế đầu cho chủ-quán ngồi và mua 4 khúc cây để cặm xuống lề đường rồi kéo bờ mà che nắng.

Dọn nhà lập quán xong rồi thì vợ chồng Ba Lân nói đã tiêu dứt 30 đồng bạc và hỏi bây giờ lấy gì làm vốn mua

đồ mà bán. Thím giáo cười và đáp rằng : « Tiền bán lúa tôi còn mười mấy đồng bạc đây, tôi lấy tiền ấy mua đồ mà bán được.

Vợ Ba Lân nghe nói như vậy thì nói rằng :

— Bộ chị này còn tiền nhiều lắm, mà chỉ sợ mình mượn nên chỉ giấu chớ gì ?

— Không có đâu. Ai giấu làm chi.

Thím giáo mua dừa xiêm bán in, bánh bèo, ổi, mận, trầu, cau, rồi ra ngôi quán mà bán, còn cô Hảo thì quạt lửa nấu nước mà pha trà-huế.

Mời khởi bán một bữa đầu, mà người ta ghé quán ăn bánh uống nước thường thường hoài. Mẹ con thím giáo thấy vậy thì vui lòng chắc sẽ có đủ cơm ăn mà sống được.

Dãy phố chỗ thím giáo Điều mượn mà ở đây chỉ 10 căn, hồi trước có 8 chủ ở, bây giờ thím giáo mượn một căn nữa, nên được 9, còn trống một căn.

Ở ngoài đi vô, gặp căn đầu là căn của thím Tư Hứa ở. Thím này có chồng hồi trước làm Cặp-rắn coi cho mượn xe-kéo, chồng theo vợ bé đi đâu mất hơn một năm rồi, không ai gặp, bỏ thím ở lại với một đứa trai 12 tuổi, và một đứa con gái mới 3 tuổi ; thím mua bán rau cải bên chợ Bến-Thành.

Căn thứ nhì Thầy đội Tiền ở với vợ và 5 đứa con. Thầy làm Đội đi giấy cho nhà Bàng, ăn lương cũng trọng, ngặt về nhà thì uống rượu say luôn luôn, rồi chửi vợ đánh con làm rùm trong xóm.

Căn thứ 3 là căn của Ba Lân ở.

Căn thứ 4 thì Tám Tinh ở. Người này không có vợ con, làm việc với Thành-Phố, coi góp tiền thuế bến nước, nên đi sớm về tối, ít hay có ở nhà.

Căn thứ 5 thì chú chệt Lùn ở với vợ Annam và 5 đứa con. Chú làm nghề bán mì thánh, nên sớm mời thì chú ở nhà làm mì, trưa chú mới gánh đi các nẻo đường mà bán cho đến 10 hoặc 11 giờ khuya chú mới về.

Căn thứ 6 thì cô Ký Hải ở. Cô này chồng chết, cô mới 35 tuổi, ở làm thợ-may mà nuôi 3 đứa con.

Căn thứ 7 thì cô Hoàng-thị Diệm-Xuân ở, cô này là người Bắc, chừng 24-25 tuổi, đứng bán hàng tại một hãng buôn lớn, ăn lương mỗi tháng 40 đồng; cô ở với người dì, cô không có chồng, mà lại có một đứa con trai chừng 4 tuổi.

Căn thứ 8 là căn thím giáo Điều mới mười ỡ đó.

Căn thứ 9 thì bỏ trống.

Còn căn chót thì vợ chồng anh Tám Sửu ở. Anh này làm cu-li vát đồ dưới tàu buôn, còn vợ thì bán chè-thưng. Vợ chồng có 2 đứa con, hễ chồng đi làm, vợ đi bán, thì 2 đứa con để cho mẹ giữ.

Đây là kể nội dãy phố ngói ở phía ngoài, còn vô trong thì có nhiều cái chòi nhỏ với mấy dãy phố lá cất cái nằm nằm ngang dãy nằm dọc, hạng dân nghèo ở chật-hẹp dơ-dáy, kể không xiết.

Thím giáo Điều xuất có mấy chục đồng bạc mà thím yên chỗ ở, lại có công việc làm ăn, bởi vậy thím hết lo sợ như hôm ở

Láng-Dài mới ra đi, mà nhứt là thím rờ trong túi biết còn một số bạc tới 380 đồng, thím kể chắc bề nào con thím cũng không đổi, thì thím càng vững lòng mà đờm đương với thế cuộc.

Mỗi buổi sớm mơi, thím đi mua bánh trái đem về rồi cô Hảo phụ dọn ra quán mà bán. Căn nhà của thím tuy chẳng có đồ đạc chi quí, nhưng mà thím sợ kẻ gian vô tóm quần áo thì cũng tốn tiền may cái khác, bởi vậy thím dặn thằng Hòa với thằng Hiếu phải ở nhà coi nhà, mà lúc nào có rảnh thì thím còn sai cô Hảo chạy về thăm chừng nữa. Ngày nào cũng vậy thím bán cho tới tối mò thím mới dọn về.

Cô Hảo có ghen, cô đòi sắc, và nhờ lên Saigon tắm gội nước ngọt nên da mặt cô trắng đỏ, tướng mạo coi còn đẹp hơn hồi trước nữa. Cô phụ với mẹ mà bán quán, mỗi ngày cô bận một cái quần vải đen với một cái áo bà-ba vải trắng, đờn-ông con trai qua lại ai cũng dòm ngó, ai cũng trầm trồ.

Có một người khách-trú làm Mái-chín cho hãng tàu đò, nhà ở một căn lầu tại đường Kinh-Lấp, thường hay qua Xóm-Chiếu mà xem xét hàng hóa dưới tàu. Chú nó thấy cô Hảo thì chú nó phải lòng. Chú hỏi thăm người ta nói cô Hảo là cháu của Ba-Lân, nên một đêm nọ chú ghé nhà Ba-Lân mà xin làm mai cho chú cưới cô Hảo.

Vợ Ba-Lân có tánh tham, thấy chú Mái-chín đi xe-hơi tốt, ăn mặc sang-trọng thì mê, vừa nghe chú nói muốn cưới cô Hảo, thì thím đã tính lột da nai, nên giành với chồng mà nói rằng :

— Con cháu tôi nó có chưa mà cưới giống gì. Chú không thấy hay sao ?

— Không có sao mà. Có chữa thì có chớ. Ưng ngộ chừng nào để ngộ cho tiền năm nhà thương.

— Chú này nói kỳ quá ! Muốn vợ sao lại muốn đờn-bà có chữa ?

— Ô, ngộ muốn vậy mà.

— Không có được. Rồi chừng nó để mới làm sao ?

— Để con ngộ nuôi. Ngộ không có con mà ?

— À, hiểu rồi. Chú không có con, nên chú mới làm như vậy đặng kiếm con. Chú có vợ rồi hay không ?

— Có chớ. Ngộ có 3 người vợ lận mà, 2 người vợ Tàu, một người vợ A-nam, người nào ngộ cũng mượn phố cho ở riêng hết mà. Nói giùm với con gái đó ưng ngộ, ngộ mượn phố cho ở, mỗi tháng ngộ cho 30 đồng bạc.

Vợ ba Lân nghe nói như vậy thì ngộ chồng, rồi láy mắt tỏ ý biểu chồng đừng nói, để cho thím lập thế mà xẻ tiền. Thím cười và nói với chú Mái-chín rằng :

— Không có được, chú ơi. Con cháu tôi chồng chết, ở dưới ruộng mới lên, nó hay mắc cỡ lắm. Nói không được đâu. Nó còn bà già nó, bà đó khó lắm. Tôi không dám dứt miệng vô làm mai.

— Được mà, thím làm mai giùm, ngộ cho hai chục.

— Ý, Được đâu nà. Cầu cho một trăm biết ta chịu hay chưa mà.

— Xin-xái mà. Thím nói đi, nếu được ngộ cho nhiều nhiều.

— Cho một trăm đạ, nghe hôn ? Chịu vậy thì tôi mới làm mai.

— Hầm hầy là.....

— Thôi, Mái-chín về đi. Để tôi nói coi nó chịu hay không, vài bữa rồi tôi sẽ trả lời. Nhà chú phải ở đường Kinh-Lấp hay không ?

— Ồ.

Chú Mái-chín về rồi, vợ chồng Ba Lân mừng rỡ, chắc trúng mỗi nầy no rồi. Minh làm mai mà nó cho 100 đồng bạc, thì tiền cưới có lẽ nó cũng dám cho đến ngàn. Mà làm mai bây giờ lấy xởi 100 đồng, chớ ngày sau còn nhờ-nhối nhiều hơn nữa.

Vợ Ba Lân bèn sai con đi mời thím giáo Diệu lại nói chuyện.

Thím giáo lớn-ton đi lại, vừa mới bước vô, thì Ba Lân liền nói rằng: «Thời chị đã đỗ rồi đa chị Hai.» Thím giáo chưng-hửng, không biết việc gì, nên hỏi rằng: «Thời sao mà đỗ?».

Vợ Ba Lân trả lời rằng: « Có chú Mái-chín hăng tâu đồ, giàu lắm, chú muốn cưới con Hảo. Chị mới lên Saigon, mà gặp cái may như vậy không phải là thời chị đỗ hay sao? ».

Thím giáo tình cờ, chưa phân phải quấy được, nên không biết sao trả lời. Thím bước lại ván mà ngồi, rồi nói rằng:

— Con Hảo có chữa, bữa nay bụng nó đã cành-cành, mà gã lấy chồng nổi gì?

— Ấy, mà người ta chịu cưới, thì mình gã, chớ sợ làm sao.

— Gã như vậy, chừng nó về nhà chồng, người ta biết nó có chữa, dễ gì hay sao?

— Chị đừng lo. Tôi nói rồi hết. Tôi nói chồng nó chết, nó có chữa. Chú Mái-chín nói có chữa thì có, không hại gì ; nếu ưng chú thì chú mượn phố dọn nhà cho mà ở, mỗi tháng chú cho 30 đồng bạc mà xài, chừng để chú cho tiền mà nằm nhà thương để, con thì chú nuôi.

— Cười vợ gì mà kỳ cục vậy ?

— Chị quê mùa quá. Chú Mái-chín không có con, nên chú muốn kiếm con mà nuôi, chớ có gì đâu mà kỳ cục. Như Annam mình họ « nôm » vậy mà, chị biết hôn ?

— Trời đất ơi, chệc khách, biết con nhỏ nó ưng hay không ?

— Cầu cho được như vậy, chớ sao mà không ưng. Tôi nói cho chị biết, chú Mái-chín đó giàu lắm. Chú ở nhà lâu, chú đi xe-hơi, tiền bạc không thiếu gì. Chị gả con Hảo vô đó, chị đá cái quán trà-huế, rồi nằm ngựa cũng có cơm mà ăn, chẳng cần làm việc gì hết. Chưa gì chú đã nói chú dọn nhà cho mà ở, chú cho mỗi tháng 30 đồng bạc. Nếu con Hảo ăn ở với chú mà để cho chú một đứa con trai, thôi nó như tiên, sung sướng biết chừng nào.

— Sợ con Hảo nó không chịu chớ.

— Tôi coi bộ chú muốn con Hảo lắm. Chị gả chị đòi năm bảy trăm hoặc một ngàn có lẽ chú cũng chịu nữa. Chị đòi một ngàn đi, chừng nào chú không chịu rồi mình sẽ bót xuống.

Ba Lân tăng-hăng rồi nói tiếp rằng : « Chị Hai nè, chị thì nghèo mà lại có con tới ba đứa. Ở đất này muốn đủ cơm mà ăn, thì cực khổ lắm chớ không phải dễ đâu. Vợ chồng tôi cũng nghèo, biết làm sao mà giúp đỡ chị được. Từ hôm mấy

mẹ con chị lên trên này tới nay, vợ chồng tôi lo cho chị hết sức. Thấy chị dọn quán bán có mời khá, thì vợ chồng tôi cũng mừng. Mà bán quán thì bất quá mỗi ngày té lời đủ mua gạo nấu cho sắp nhỏ ăn, chớ dư-dã gì được. Vì như rủi chị đau ốm rồi làm sao? Huống chi con Hảo có chữa thì ít tháng nữa nó phải đẻ. Cha chã, chừng đẻ đây lấy gì mà trả tiền nhà thương, rồi còn phải nuôi thêm một đứa nhỏ nữa, không có tiền khổ lắm! Như chú Mái-chín chú muốn cưới con Hảo ấy là một việc may cho chị. Nếu chị gả, thì con Hảo khỏi mang tiếng chữa oan để lạnh, mà mấy mẹ con chị lại được no ấm trọn đời. Chị gả con Hảo thì chị nhờ, chớ vợ chồng tôi không ăn nhậu gì. Tôi chỉ chớ lợi hại cho chị biết vậy thôi, chị định lẽ nào tự ý chị ».

Thím giáo bối-rối trong trí, nên ngồi lặng thinh mà suy nghĩ.

Vợ ba Lân nói thêm rằng : « Nên gả lắm đa chị Hai. Con người ta tử-tế nữa kia, mà sợ lấy chồng không được như vậy. Đó là cái phước của Trời cho chị. Chị gả chị đòi một ngàn đi. Vợ chồng tôi làm mai đóc riết vô, chắc chú Mái-chín chú chịu. Chị lấy một ngàn đồng bạc, như chị không cần dùng thì chị cho vợ chồng tôi vay đặt lập một cái tiệm thuốc Bắc chơi. Tôi vay mỗi tháng tôi trả tiền lời cho chị xài, chị ở không mà ăn, khỏi làm cực khổ. »

Thím giáo thở ra mà nói rằng : « Cậu mợ nói nghe phải lắm. Ngặt không biết con nhỏ nó chịu hay không chớ ».

Vợ Ba Lân nói : « Thôi, để tôi biểu kêu nó lại đây, rồi mình hỏi nó coi ».

Vợ Ba Lân bèn sai thằng Phụng đi kêu cô Hảo nữa. Cô Hảo lại tới, thím giáo mới nói rằng : « Này con, cậu Ba với mợ Ba mới nói có một chú Mái-chín giàu lắm, chú thấy con chú muốn nên chú nói mà cười. Mà với cậu mợ con muốn gả con, vậy mà con ưng hay không, con nói thiệt ra đây ? »

Cô Hảo châu mày, ngó mẹ và cậu mợ rồi thủng-thắng đáp rằng : « Con có thể con không thèm lấy chồng ».

Ba người nghe mấy lời như vậy thì ngó nhau mà cười.

Ba Lân tưởng con gái hề nghe có chồng thì mắc cỡ, phải làm núng chút đỉnh, bởi vậy anh ta nghiêm sắc mặt mà nói rằng : « Này cháu, chuyện chị Hai nói đó là nói thiệt, chớ không phải nói chơi đâu. Nãy giờ cậu đã bàn tính lợi hại với chị Hai rồi. Cháu ưng chú Mái-chín đó là phải lắm. Chú là người giàu có lớn ; hề cháu ưng thì người ta cưới bạc ngàn, mà cháu có tiền làm vốn mua bán. Đã vậy mà người ta còn hứa sẽ dọn nhà cho mẹ con cháu ở, mỗi tháng người ta phát lương 30 đồng bạc cho cháu xài, cháu để con người ta nuôi, cháu nghĩ coi còn đợi sao nữa mới ưng ? Cháu phải suy nghĩ lại. Đừng có kể số bạc người ta đi cười, hay là ngày sau cháu ăn ở với người ta có con có cháu rồi cháu hưởng gia-tài, hiện bây giờ đây người ta nuôi mấy mẹ con cháu, bao nhiêu đó cũng đủ sung-sướng rồi. Cầu mà có chồng như vậy chớ ? »

Cô Hảo đứng cạy móng tay và đáp rằng :

— Thưa, cháu không ưng.

— Tại sao vậy ?

— Tại cháu có thể, cháu không lấy chồng.

— Bộ cháu còn thương con ông Cã Hoàng hay sao ?

— Thưa, không. Thứ đồ khốn nạn như vậy mà thương nỗi gì nữa.

— Hay là cháu còn muốn đợi ông Huyện ông Phủ nào chăng ?

— Thưa, không. Cái thân cháu như vậy, ai mà thêm, nên cháu còn mong kén chọn.

— Cháu biết như vậy, thì cháu phải ưng chú Mái-chín này, chớ còn dục dặc nỗi gì.

— Thưa, không phải chú Mái-chín này mà thôi, dầu ai đi nữa cháu cũng không ưng.

— Con nói kỳ cục quá !

Vợ Ba Lân thấy lời của chồng không công hiệu, thím nóng lòng, bèn nói rằng :

— Cháu đừng có đại như vậy. Cháu phải lo lấy chồng đặng nuôi mẹ nuôi em, chớ sao cháu lại cứ không chịu lấy chồng ?

— Thưa, cháu bán quán, cháu nuôi má và mấy em mấy cháu được.

— Mợ hỏi vậy chớ chừng cháu đẻ đây, tiền đâu cháu ăn mà đẻ ?

— Cháu vô nhà-thương thì cháu đẻ ?

— Ở dưới ruộng mới lên, ai mà dạy nó biết nhà thương thì đồ nửa chớ. Thôi, đẻ thì cháu vô nhà-thương thì, mà chừng đẻ rồi, cháu mắc bông con, làm sao cháu bán quán cho được ?

- Má cháu bán đỡ ít ngày cho cháu cứng cát rồi cháu bán.
— Hừ ! Thiệt cháu không ưng chú Mái-chín đó hay sao ?
— Thiệt. Cháu đã nguyện cháu không lấy chồng, thà chết đói thì cháu chịu, chớ cháu không ưng ai hết.

Thím giáo với vợ chồng Ba Lân lắc đầu, không biết lời chi mà khuyên dỗ nữa.

Ba Lân biểu con Hảo về, rồi vợ chồng anh ta mới xúi thím giáo phải ép mà gả đại. Thím giáo nói rằng : « Ý ! Không được đâu. Con nhỏ này không phải như con người ta khác đâu mà ép. Tôi nghe nó trã treo với cô Ban-Biện, nó mắng nhiếc Tú-Tài Xương, thì tôi biết sức nó rồi. Không phải dễ đâu mà ép. Thôi, để thủng-thẳng rồi sẽ hay ».

Vợ Ba Lân quyết ăn cho được một trăm đồng bạc công làm mai, lại mong thím giáo có tiền đặng mà lập tiệm thuốc bởi vậy trong mấy ngày sau chị ta cứ theo dụ dỗ cô Hảo, nói vắn này khuyên thế nọ, làm hết sức, mà cô Hảo cũng không ưng chú Mái-chín. Thím giáo cũng phụ mà dỗ ; dỗ không được thím làm giận làm hờn, hỏi tại sao mà không chịu lấy chồng, thì cô Hảo cũng cứ nói tại cô có lời thề không lấy chồng, chớ không phải tại duyên cớ nào khác.

Nói không được, vợ chồng Ba Lân giận mắng cô Hảo rồi cấm không cho cô tới nhà nữa.

Cô Hảo thấy cậu mợ giận, mà thấy mẹ cũng phiền thì cô buồn hiu, tối ngày không nhích mép.

Một đêm, mẹ với em đều ngủ sớm, cô Hảo mở cửa ra ngồi chồm hồm trước thềm. Trên trời mặt trăng tỏ rạng, trong

xóm người ngủ im lìm, duy ngoài đường có cô Diệm-Xuân, là người ở khít một bên, cô thơ thẩn đi qua đi lại. Cô Hảo nhìn trắng tỏ cô hồ phận mình, thấy cảnh tịnh cô nhớ quê xưa, bởi vậy cô ngồi mà hai hàng nước mắt chảy ròng-ròng.

Cô Diệm-Xuân đi qua đi lại một hồi rồi ý cô muốn làm quen với cô Hảo, nên đứng lại ngay trước mặt cô Hảo mà nói rằng : « Chị em ở một bên nhau, mà ai cũng mắc lo làm ăn, nên không có giờ mà làm quen, coi ra tình lợt-lạt quá ».

Cô Hảo nghe nói thì lật dật đứng dậy, lấy vạt áo mà lau nước mắt.

Nhờ yển trắng tỏ, cô Diệm-Xuân thấy cô Hảo khóc thì cô chùng hững, mà lại bối rối, tiếc thắm mình muốn làm quen mà rui nhăm lúc người ta không vui, bởi vậy cô bợ ngợ nói rằng :

« Xin lỗi cô, tôi không dè cô có việc riêng, chớ phải mà tôi biết thì tôi không dám ».

Cô Hảo gượng cười mà đáp rằng :

— Thưa, cô có lỗi chi đâu. Tôi lại đây sau, lẽ thì tôi phải đi thăm chị em mà làm quen. Tôi không làm, mà tôi lại để cho cô làm quen trước, thì tôi có lỗi nhiều, chớ có có lỗi chi đâu.

— Cô nói phải lắm. Con người đối với nhau phải có lễ nghĩa coi mới đẹp. Tiếc vì bọn chị em ta nghèo, nên lễ nghĩa phải sơ-sốt chút đỉnh, vậy chị em ta phải rộng dung cho nhau. Thôi, việc này hai chị em ta tha lỗi cho nhau hết, đừng ai trách ai thì hay hơn.

— Cô phân như vậy tôi rất cảm ơn.

— Cô ở đâu lại đây ? Cô thuở nay ở Saigon, hay là ở nhà-quê mới lại ?

— Từ nhỏ chí lớn tôi ở Bắc-Liêu. Tôi mới lên Saigon mà kiếm công việc làm ăn đây.

— Cô ở với ai ?

— Tôi ở với má tôi và 2 đứa em trai.

— Cô có bầu đến tháng nào cô sanh ?

— Tháng 8.

Cô Hảo nghe hỏi tới việc sanh-sản thì cô hồ-thẹn, nên đáp cục ngùn, rồi lại day mặt chỗ khác.

Cô Diệm-Xuân khen trắng tỏ rồi mời cô Hảo ra đường đi lên đi xuống nói chuyện chơi mà hứng mát.

Hai cô thủng-thẳng mà đi. Cô Diệm-Xuân hồi nãy thấy cô Hảo khóc thì biết cô Hảo có việc buồn, cô muốn khuyên giải cô Hảo, nên nói rằng : « Cái đời của bọn chị em mình là cái đời khổ. Đã biết như vậy, thì dầu có việc chi khổ lắm đi nữa, mình cũng chẳng nên buồn, phải lập tâm cho vững, lập chí cho bền, mà lướt qua biển khổ, việc quấy phải xin phú cho Phật Trời xét soi ».

Cô Diệm-Xuân nói tình cờ, cô luận minh-mông, nhưng mà mấy lời ấy có dính-dấp với tâm-sự của cô Hảo nhiều ít, bởi vậy cô Hảo cảm xúc, cô cúi mặt mà thở dài không nói chi hết:

Đi một khúc đường rồi cô Hảo mới hỏi cô Diệm-Xuân rằng.

— Cô là người gốc ở đâu ?

— Tôi ở Hà-Nội.

— Cô vô trong này được bao lâu rồi ?

— Hơn hai năm rồi.

— Bà ở nhà cô đó là má cô phải hôn ?

— Tôi mồ côi cha mẹ. Bà đó là dì của tôi.

— Còn đứa em nhỏ đó ?

— Con của tôi.

Hồi nãy cô Diệm-Xuân hỏi cô Hảo về việc sanh sản, mà không dám hỏi tới chồng. Bây giờ cô Hảo nghe cô Diệm-Xuân nói đứa nhỏ ấy là con, song hơn một tháng nay ở đây mà không thấy đờn-ông tới lui, cô Hảo muốn hỏi coi chồng cô Diệm-Xuân ở đâu, mà rồi cô ái-ngại dọ-dọ không dám hỏi.

Cô Diệm-Xuân là gái thông-minh, cô thấy cô Hảo dọ-dọ thì cô biết ý. Vả lại muốn làm chị em thân thiết, thì cần phải lấy thiệt tình mà đãi nhau. Đã vậy mà cô Diệm-Xuân có một mối tâm-sự riêng, từ ngày cô bước chơn tới đất Nam-Kỳ thì cô đau-đớn không biết chừng nào, trông cho gặp một hạn gái trong Nam mà bày tỏ tâm-sự ấy hoặc may bớt nỗi ứn-uất chút ít. Nay cô gặp cô Hảo, tuy chưa thân thiết, song cô nghe cô Hảo nói chuyện có đủ lẽ nghĩa, cô muốn tỏ tâm-sự, nên cười mà nói rằng :

— Tôi chắc cô nghe tôi nói-thằng bé trong nhà tôi đó là con của tôi, thì cô muốn hỏi chồng tôi ở đâu, mà vì tôi không hỏi thăm chồng của cô, nên cô không dám hỏi tới chồng của tôi, phải vậy hay không ?

— Cô liệu trúng quá ! Tôi muốn hỏi việc đó, mà vì tôi sợ thất lễ, nên không dám hỏi.

--Chồng của tôi ở Saigon đây. Nhưng mà ở đó thì ở, chớ cũng như không có.

Cô Hảo nghe mấy lời thì lấy làm kỳ, cô đứng lại ngó cô Diệm-Xuân trân-trân. Lúc ấy hai cô đi tới ngay trước cửa căn phố trống. Cô Diệm-Xuân bèn nắm tay cô Hảo, mời ngồi trên thềm căn phố ấy mà nói chuyện chơi.

Canh khuya, trăng càng thêm tỏ rạng, cảnh càng thêm im-lìm. Mấy con thặng-lẳng ở trong căn phố trống chắt lưỡi, mấy con dế lửa núp ngoài bụi cỏ rậm gáy om, làm cho hai cô đều có tâm-sự riêng nên đều bưng-khuôn trong lòng kể không xiết.

Cô Diệm-Xuân ngồi lặng thinh một hồi mới nói rằng :
« Hồi nãy tôi có nói với cô, cái đời của chị em mình là đời khổ. Mà cái khổ của ai cũng còn khá, duy cái khổ của tôi thiệt là khó chịu lắm, cô ôi ! Gái lớn lên ai cũng mong có chồng, đặng có một người bạn vui đồng vui, buồn chia buồn, mà hăn-hái bước trong đường đời. Tôi cũng như chị em, đến 17-18 tuổi, thì tôi cũng mơ ước gặp một người bạn trăm năm, không cần giàu hay nghèo, miếng là đồng chí đồng tâm biết thương yêu nhau thì đủ. Mà chị em ai nấy có cha mẹ, đến lúc gần có chồng thì cha mẹ chỉ đường khôn dại, chọn kẻ hiền lương cho. Thấm thân tôi mồ-côi cha mẹ, từ 7 tuổi thì nhờ bà dì nuôi, mà bà dì lại nghèo, tuy thương tôi phải rán cho tôi đến trường mà học ba bốn năm, song bà thiệt thà nên không dạy bảo tôi được một lời nào về cách khôn dại ở đời với người ta. Đến chừng tôi 19 tuổi thì tôi gặp một cậu học-sanh Saigon đương học tại trường luật và chánh-trị. Cậu làm quen với tôi rồi lần lần hề Chúa-nhứt thì cậu lại nhà

chơi. Làm quen được chừng một tháng thì cậu lại tỏ thiệt ý cậu muốn kết tóc trăm năm với tôi. Tôi than phận nghèo hèn, sợ không xứng đáng. Cậu nói cậu cần hơn-nghĩa, chứ không phải cần bạc tiền.

Tôi nghe mấy lời cao thượng ấy thì tôi kinh mẩn cậu quá, nên không dè-dặc, mà bà dì tôi cũng không nghi ngờ. Trong 2 năm cậu còn học nữa đó, thì tôi chịu cực khổ, lo buôn bán làm cho có tiền nuôi cậu, nghỉ vì tình chồng vợ, nghĩa tương tri, hồi nghèo phải giúp đỡ nhau đợi lúc giàu mà vui hưởng với nhau. Đến kỳ thi thì cậu thi đậu, mà lúc ấy tôi cũng có nghén thẳng bé tôi bây giờ đó. Cậu phải trở về Saigon đợi lo lẫn cho nhà-nước cấp bằng đi làm quan. Cậu bảo tôi phải ở Hà-nội mà chờ, chừng nào cậu được giấy bổ làm quan, thì cậu sẽ gửi bạc cho tôi với dì tôi đi tàu mà vô. Từ ngày cậu về Saigon rồi thì bạc tin, không có thơ từ chi hết. Tôi sanh thẳng bé tôi rồi mà cũng không biết làm sao cho cậu hay. Hễ có người quen vô Saigon thì tôi cậy nếu gặp cậu xin nói giùm cho cậu hay tôi sanh con trai và trông cậu gửi bạc cho mẹ con tôi vô. Tôi nhắn với ai cũng không công hiệu chi hết. Cách 2 năm nay có người quen ở Saigon về, tôi hỏi thăm thì người ta nói cậu làm Tri-Huyện từng sự tại Saigon. Tôi xin dì tôi đem cố cái nhà, rồi lấy tiền đắc nhau vô Saigon mà kiếm cậu. Tôi Saigon tôi kiếm cậu hơn một tuần lễ, mà không biết chỗ nào. Một buổi sớm mơi chúa-nhật, tôi bỗng con thơ thần theo dẫy hàng đường Bonnard. Thành-linh có một cái xe hơi mới tinh xọt-xọt ngừng ngay trước mặt tôi. Tôi đứng tránh trên lề đường thì thấy cậu trên xe leo xuống, đưa tay đắc một cô mặc áo quần thiệt đẹp, rồi cặp tay nhau mà vô nhà hàng. Tôi chạy theo kêu : « Cậu, cậu, tôi vô

mấy bữa rày, tôi kiếm cậu dữ quá. » Cậu đứng lại ngó tôi trân-trân, rồi châu mày nói rằng : « Kêu cai gì ! Tôi có quen biết cô hồi nào đâu. » Cô mặc áo tốt, cặp tay đi với cậu đó, cô cũng ngó tôi mà nói rằng : « Cô lầm rồi. Chồng của tôi mà, chớ phải người Bắc đâu. » Cậu kéo tay người ấy mà dắt đi tuốt. Tôi bỗng con đứng ngó theo, ngó mà không thấy gì nữa hết. Tôi trở về chỗ ngụ mà nói cho di tôi hay, rồi di cháu đồng khóc chớ không biết sao mà nói. Tiền bạc đã gần hết không thể trở về Bắc được tôi mới kiếm xin làm trong hãng từ ấy đến nay mà nuôi di nuôi con. Sau tôi mới hay thiệt cậu làm Tri-Huyện và khi thi đậu trở về trong nầy chừng vài tháng thì cậu cưới vợ, cưới con gái của quan Tri-Phủ hàm nào đó giàu to, có xe-hơi, có nhà tốt. Cô nghĩ thử coi thân đờn-bà như tôi thì khổ là dường nào. Chừng mình biết khôn, thì đã muộn rồi. Lòng dạ của đờn-ông thiệt là khốn nạn lắm. Mà thôi, « thiện ác đáo đầu chung hữu báo », tôi nghĩ như vậy nên tôi không thêm buồn, để lo mà nuôi con. »

Cô Diệm-Xuân thuật chuyện của cô đau đớn như vậy mà cô không buồn chút nào hết. Còn cô Hảo ngồi nghe, cô sánh với thân của cô, thì cô thăm tủi, tủi phận người mà cũng tủi phận mình, nên cô khóc nước mắt chảy ròng ròng.

Cô Diệm-Xuân nói dứt rồi, cô Hảo bèn nói rằng : « Tôi tưởng có một mình tôi bị người ta gạt mà thôi, nào dè cô cũng như tôi. Tẻ ra Trời sanh bọn đờn-ông, nhứt là đờn-ông có học thức, để mà báo hại chị em mình mà. »

Cô Diệm-Xuân nghe mấy lời ấy thì chưng-hửng nên hỏi rằng :

— Té ra cô cũng như tôi hay sao ?

— Cũng vậy. Vì vậy nên tôi phải bỏ xứ mà trôi nổi lên đây.

— Trời đất ơi! đau đớn cho bọn nữ-lưu biết là chừng nào!

— Bây giờ tôi biết rồi cô à. Sinh làm con gái ở đời này phải giàu mới có chồng, còn nghèo như chị em mình thì là đồ chơi của thiên-hạ.

— Lời cô nói đó nhằm lắm. Tôi làm quen với cô, ý muốn nói chuyện chơi, nào dè chị em mình đồng một bệnh. Vậy tôi xin kết làm chị em với cô chẳng biết có đặng chăng?

— Nếu cô có lòng chiếu cố thì tôi cảm ơn lắm. Mà cô tin tôi, nên cô tỏ tâm sự của cô cho tôi nghe. Nếu muốn làm chị em, thì không lẽ tôi giấu chuyện của tôi với cô. Để tôi thuật tâm-sự của tôi cho cô rõ, thì cô càng oán bọn đờn-ông nhiều hơn nữa.

Cô Hảo mới to nhỏ thuật chuyện tình của cô lại cho cô Diệm-Xuân nghe, rồi như dịp ấy cô cũng nói luôn chuyện vợ chồng Ba Lân muốn ép gã cô cho chú Mái-Chín hăng tâu buôn, mà cô không chịu, rồi cậu mợ giận nên cô buồn hồi nãy cô ngồi cô khóc đó.

Cô Diệm-Xuân nghe rõ mọi điều rồi cô mới nói rằng :

— Nếu vậy thì thiệt chị em mình đồng bệnh mà. Mà phận cô nghèo, phải nuôi mẹ nuôi em, rồi đây lại còn sanh sản nữa. Nếu có người giàu có muốn cưới cô, thì cô cũng nên ưng đặng trước sung-sướng tấm thân, sau giúp đỡ mẹ với em, sao cô lại không chịu?

— Vậy chớ phận cô, chồng được làm quan rồi họ bỏ cô mà cưới vợ giàu sang, sao cô không lấy chồng khác, mà cô lại khuyên tôi lấy chồng?

— Phận tôi làm việc, có lương đủ nuôi di nuôi con, cần gì phải lấy chồng nữa. Tôi tính tôi tu đặng nhờ kiếp sau.

— Tôi nghèo, lại tôi không tu, mà tôi có thể tôi không cho một người đờn-ông nào được động tới mình tôi nữa hết, vì đờn ông dơ-dáy lắm. Tại vậy đó nên tôi không lấy chồng nữa. Thà nghèo thì chịu, chớ đem thân mà bán cho thiên-hạ hay sao?

Cô Diệm-Xuân ngồi ngẫm nghĩ rồi gặc đầu nói rằng : « Cô nói như vậy cũng phải lắm. Song tôi tưởng chị em mình kiếp này mà chịu khổ đây là tại kiếp trước mình thiếu tu. Tôi khuyên cô chẳng nên oán hận ai hết. Hễ làm lành thì gặp lành, làm dữ thì gặp dữ. Mình phải lo làm lành mà cứu thân mình, ai làm dữ thì Trời Phật biết cho họ. Vậy kiếp này mình nên tu niệm đặng nhờ kiếp sau. »

Cô Hảo lắc đầu đáp rằng : « Nợ trần oản-oại, tu sao giải thoát được mà tu ! »

Trăng đã xế bóng, hai cô nhìn trăng mà kết nguyện chị em, rồi phân tay ai về nhà nấy mà nghỉ, đặng sáng có đi làm công việc.

Từ ấy về sau cô Hảo với cô Diệm-Xuân tình càng ngày càng thân-thiết nghĩa càng ngày càng mặn-nồng; tuy cô Hảo thì oán đời, còn cô Diệm-Xuân thì tu tâm, nhưng mà hai cô vì đồng bệnh nên thương yêu nhau như ruột.

Một buổi sớm mơi tháng Hòa với tháng Hiếu hè-hụi khiêng một quày dĩa-xiêm ở trong nhà đem ra quán, cho mẹ và chị

chúng nó hán. Quay dĩa thì nặng, mà hai dĩa thì nhỏ, bởi vậy chúng nó rẽ đi ít bước rồi để xuống mà nghỉ.

Vợ ba Lân ngồi tại cửa ngõ thấy hai dĩa nhỏ kéo lết quay dĩa thì tức cười và hỏi rằng : « Vậy chớ chị Hai bây đi đâu mà không xách, để cho hai dĩa bây hè-hụi như vậy hử ? »

Thằng Hòa đáp rằng : « Má tôi nói chị Hai tôi gần ngày, nên không cho chỉ xách. »

Vợ thầy Đội Tiền đương bông con đứng chơi gần đó, thím nghe nói như vậy, thì thím nói rằng : « Ờ, con cháu có chửa con so, mà sao bụng nó lớn thấy phát sợ. Chắc gần ngày rồi chớ gì. »

Vợ Ba Lân đáp rằng :

— Thằng nào đó không biết. Tôi hỏi chị Hai tôi, thì chị cũng không hiểu.

— Tôi coi bộ nó hôm nay ột-ệch quá, chắc là con nước rằm này, chớ không lâu đâu.

— Để coi nó đẻ rồi tiềnđâu nó trả tiền nhà thương cho biết.

— Gần ngày thì nó vô nhà Bão-sanh trong Chợ lớn nó nằm, chừng nào đẻ thì đẻ, chớ tiền gạo gì mà lo.

— Ý ! Chị Hai tôi nói nó không chịu nằm nhà thương thì, nó đòi qua nhà Bão-sanh của cô mụ Sáu bên Cầu-ông-Lãnh nó nằm.

— Nằm đó một ngày tới một đồng.

— Chớ sao. Nghèo mà nó muốn làm bảnh quá. Vậy thôi hôm trước ta ưng chú Mái-Chin đi, chừng đẻ chú cho tiền nằm phòng, phải sưng hôn.

— Chú Mái-Chín nào ?

— Chú Mái-chín bên hảng tàu buôn. Chú chịu cưới một ngàn, mà nó làm phách nó không ưng đó.

— Trời ơi ! Được vậy thì sướng quá, còn đợi giống gì nữa.

— Bởi vậy xưa rày tôi ghét, tôi không thèm ngó tới mặt nó. Mà chị đó cũng kỳ, chỉ không dám xữ con. Con muốn ngàn nào được ngàn nấy, chỉ không dám động tới. Phải con tôi mà nó ngỗ-nghịch như vậy thì tôi đập chết.

Hai người đàn-bà đương nói hành tởi mẹ con thím giáo Điều, chừng day lại thì thấy một đám con nit, có thằng Phụng, có con Tư Hữu, có con Đội Tiền đương xúm nhau mà phụ với thằng Hòa và thằng Hiếu khiêng quày dĩa chạy bon-bon ra quán.

Lời của thím Đội Tiền đoán thiệt là không sai. Đến bữa rằm tháng 8, nhằm tiết Trung-Thu, lối 7 giờ tối, thiên-hạ kéo nhau đi dập-dề qua chợ Bến-Thành củ mà coi mấy tiệm cúng bánh, Ba Lân cũng khóa cửa dắt vợ con đi chơi, thì cô Hảo nhăn mặt nhiu mày nói đau bụng.

Thím giáo Điều vẫn còn giữ đủ 380 đồng bạc trong mình. Vì thím sợ vợ chồng Ba Lân mượn nên thím không dám nói ra, song mấy tháng nay thím đã hỏi thăm người ta, thím đã biết bên Cầu-ông-Lãnh có cô mụ Sáu để giõi, nên thím tính đem qua đó mà để, dầu tốn mỗi ngày một đồng bạc cũng không hao bao nhiêu.

Nay thím thấy con ôm bụng mà nhăn mặt nhiu mày, thím biết con chuyễn bụng, nên lật đật chạy lại cho vợ chồng Ba Lân hay và mượn vợ ba Lân dắt giùm đi qua nhà Bão-sanh.

Chẳng dè lại tới đó thấy cửa đóng chặc cứng. Thím giáo bối-rối, chạy về hỏi thằng Hòa đi kêu xe kéo, biểu cô Hảo sửa soạn đi cho mau, thím làm lăng-xăng, bộ thím quýnh-quiu.

Chính lúc ấy là lúc cô Diệm-Xuân đi làm việc về, cô thấy chộn-rộn, cô hỏi thăm mới hay cô Hảo chuyển bụng, thì cô xin đi theo mà đưa cô Hảo qua nhà Bảo-sanh.

Thím giáo dặn hai anh em thằng Hòa ở nhà coi nhà, như có buồn ngủ thì đóng cửa mà ngủ, rồi thím dắt cô Hảo ra đi. Ba cái xe kéo nối đuôi nhau mà chạy qua Cầu-ông-Lãnh, cô Diệm-Xuân đi xe trước mà dắt đường.

Xin xem tiếp quyển nhì trọn bộ.

Nhà xuất-bản ĐỨC-LƯU-PHƯƠNG

Sách mới xuất-bản :

HỒ-BIỂU-CHÁNH.

Nợ đời	2 cuốn, mỗi cuốn	0\$30
Đóa hoa tàn	1 — — —	0.30
Cười gượng	2 — — —	0.25
Thiệt giả, giả thiệt	1 — — —	0.25

PHẠM-CÔNG-BÌNH.

Già kén chẹn hom	1 cuốn, mỗi cuốn	0\$25
----------------------------	------------------	-------

Sách đã xuất bản tại nhà in Đức-lưu-Phương.

1 — Trường huyết chiến	trọn bộ 4 cuốn, giá	0\$40
2 — Ngọc nát hoa tươi	— 4 — —	0.40
3 — Tham ván bán thuyền	— 4 — —	0.40
4 — Ai lỗi ba sinh ?	— 3 — —	0.21
5 — Người bán ngọc	— 4 — —	0.48
6 — Biển cả thuyền con	— 5 — —	0.55
7 — Lửa tình	— 4 — —	0.40
8 — Khối tình máu-nhiệm	— 15 — —	1.25
9 — Ngọn cỏ gió đùa	— 6 — —	0.72

Loại sách nhỏ

10 — Trong ngọc trắng ngà	mỗi cuốn	0\$03
11 — Trái mùi tân-khổ	— —	0.03
12 — May nhờ rủi chịu	— —	0.03
13 — Người đàn-bà không ruột	— —	0.03
14 — Gương kiền trinh	— —	0.03
15 — Ngọc làm cát trắng	— —	0.03
16 — Thói đời đen bạc	— —	0.03
17 — Một duyên hai nợ	— —	0.03
18 — Gã hay bán ?	— —	0.03
19 — Đâu là duyên nợ ?	— —	0.03
20 — Lễ cưới trước mồ	— —	0.03

Giá nhất định, không được lên hay xuống giá.